

សុភាសិតខ្មែរមួយបានលើកឡើងថា៖
«តក់ៗពេញបំពង់» ចូរបកស្រាយពន្យល់។

(ត្រៀមប្រឡងសញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាធុតិយភូមិ ឆ្នាំ២០២៥)

សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយ

តម្លៃនៃសុភាសិតខ្មែរ បានបង្កប់នូវខ្លឹមសារអប់រំយ៉ាងសម្បូរបែបសម្រាប់ជនានុជនប្រុសស្រីគ្រប់ៗគ្នា។ សុភាសិតខ្លះអប់រំឱ្យមនុស្សខិតខំប្រឹងប្រែងបំពេញកិច្ចការងារ រីឯខ្លះទៀតអប់រំឱ្យយើងចេះសន្សំសំចៃទ្រព្យសម្បត្តិជាដើម។ កោលបំណងនៃសុភាសិតទាំងនោះ គឺធ្វើយ៉ាងណាដើម្បីជួយប្រជ័យឱ្យមនុស្សធ្វើខ្លួនជាបុគ្គលល្អ ដឹងខុសដឹងត្រូវ។ ដូច្នេះហើយ តាមអ្វីដែលបានពោលខាងលើនេះ ទើបមានសុភាសិតខ្មែរមួយបានលើកឡើងថា «តក់ៗពេញបំពង់»។

តើសុភាសិតខាងលើនេះមានអត្ថន័យខ្លឹមសារដូចម្តេច?

ដើម្បីបកស្រាយខ្លឹមសារនៃសុភាសិតនេះឱ្យបាន ក្លោះក្លាយ និងស៊ីជម្រៅ ជាដំបូងយើងគួររកឃើញន័យស្រដៀងនឹងន័យខ្លឹមសារនៃពាក្យគន្លឹះមួយចំនួនជាមុនសិន។ ពាក្យ «តក់ៗ» មានន័យសំដៅលើ ដំណក់ទឹកត្នោត ឬ ទឹកដែលស្រក់ចុះមក មួយដំណក់ៗ ។ រីឯពាក្យ «បំពង់» សំដៅលើរបស់រត់ដែលធ្វើអំពីដើមឬស្សី សម្រាប់ច្រក ឬ ផ្ទុកទឹកត្នោត ឬ វត្ថុរាវផ្សេងៗ។ ដូចនេះអត្ថន័យសុភាសិតខាងលើចង់បានន័យថា ដំណក់ទឹកត្នោតដែលស្រក់មួយដំណក់ៗ គឺវាគង់តែនឹងពេញវត្ថុ ឬ របស់សម្រាប់ផ្ទុក (ត្រង់) ទឹកត្នោតនោះ។ ក្នុងន័យនេះ ដូនតាខ្មែរ លោកចង់ធ្វើការប្រៀបធៀបទៅនឹងការចេះសន្សំសំចៃទ្រព្យរបស់ដែល

ខំរកបានដោយពិបាក សន្សំពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃ រហូតដល់មានស្តុកស្តម្ភ ក្លាយជា អ្នកមានជីវភាពធូរធា ពេលក៏ឆ្លៀតបានមកដោយសារការសន្សំទុកដាក់។

ជាការពិតណាស់ កសិករដែលកាត់ប្រកបមុខរបរឡើងត្នោត ដើម្បីបាន ទឹកត្នោតមួយបំពង់ៗ លោក(ស្រី)យកបំពង់ទៅ(ត្រង់ទឹកត្នោតនោះមួយដំណាក់ៗ។ អ្នកឡើងត្នោត(ស្រី)ទឹកត្នោតនោះទុកដាក់រហូតដល់បានសមល្មមទើបឡើង ទៅប្រមូលទឹកត្នោតតាមបំពង់ចាក់ចូលក្នុង។ មានន័យថាទម្រាំតែបានពេញមួយ បំពង់ៗ ក៏(ស្រី)ចំណាយពេលវេលាយ៉ាងច្រើន ហើយក៏(ស្រី)ឡើងទៅធ្វើបែបនេះជា ច្រើនលើក(ច្រើនសាច់មឡើង)រយៈពេល។ ការចេះសន្សំទឹកត្នោតតាមដើមពីមួយទៅមួយ នេះហើយ ទើបអាចឱ្យកាត់មានទឹកត្នោតបានជាតិ(គ្រប់គ្រាន់សម្រាប់តម្រូវការផ្សេងៗ។ អ្នកឡើងត្នោត បើមិនចិត្តអំណត់ស្មើចំពោះការសន្សំទុកដាក់ទឹកត្នោតដែល បានពីនេះបន្តិច ពីនោះបន្តិចទេ (ប្រាកដជាមិនអាចទទួលបានទឹកត្នោតសម្រាប់ ប្រើប្រាស់តាមតម្រូវការចាំបាច់នោះឡើយ។

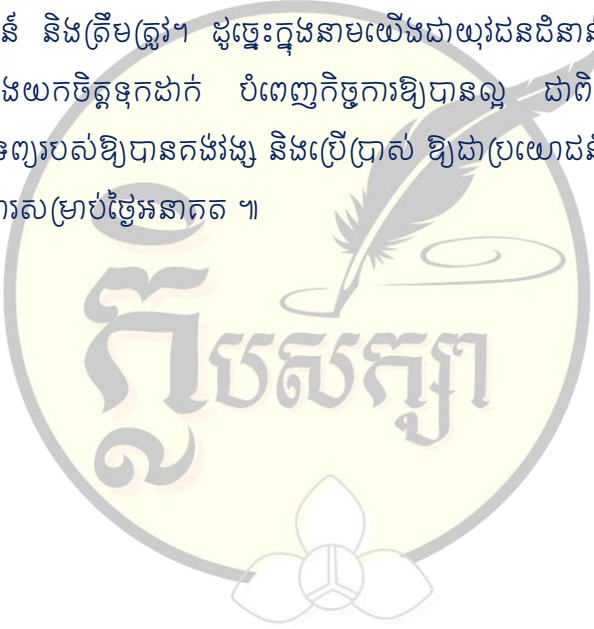
បន្ថែមពីនេះ ការចេះសន្សំសំចៃទុកដាក់(ទ្រព្យ)របស់ ដែលយើងខិតខំប្រឹង ប្រែងរកបានដោយលំបាកនោះ ក៏ជាកត្តាដ៏សំខាន់ និងចាំបាច់បំផុតសម្រាប់ មនុស្សគ្រប់គ្នា។ ទោះបីប្រាកដដែលយើងទទួលបានពីការងារ ឬ មុខរបរផ្សេងៗ បានកម្រិតតូចតូចស្មើគ្នាក៏ដោយ (ប្រសិនបើយើងចេះចាយវាយឱ្យតាមកោល ដៅច្បាស់លាស់ វា(ប្រាកដជា)ជួយយើងឱ្យបានលទ្ធផលល្អប្រសើរដាក់ជាមិនខាន នេះ។ ឧទាហរណ៍ បុរសម្នាក់ធ្វើការបាន(ប្រាក់)ខែសមល្មម កាត់បែងចែក(ប្រាក់)ខែ នោះទៅតាមតម្រូវការចាំបាច់សម្រាប់ការរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ហើយមួយផ្នែកទៀត កាត់បានយកទៅសន្សំទុកសម្រាប់ប្រើប្រាស់កាលបំណងដាក់លាក់របស់កាត់នៅ ថ្ងៃអនាគត ដូចជាសម្រាប់បង្កើតមុខរបរផ្ទាល់ខ្លួនណាមួយដែលកាត់ចង់ធ្វើ។ ឬ

កាត់យកទុកទិញទំនិញអ្វីបន្ថែម ដើម្បីលក់ដូរបន្តយកប្រាក់ចំណេញ មិនថាការសេននោះឡើយ ឱ្យតែបានប្រាក់ចំណេញ ហើយជាការងារត្រឹមត្រូវស្របច្បាប់សង្គម។ មិនយូរប៉ុន្មាន បុរសម្នាក់នោះប្រាកដជាមានប្រាក់សមល្មមសម្រាប់បន្តកិច្ចការងាររកស៊ីរបស់គាត់បន្តទៀត ហើយនៅថ្ងៃណាមួយគាត់នឹងក្លាយជាអ្នកមាន(ទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភ ជាកម្រិតជីវភាពល្អប្រសើរជាក់ជាមិនខាន។ ទាំងនេះគឺបានដោយការចេះទុកដាក់សន្សំសំចៃ(ទ្រព្យរបស់នោះឯង។ តែផ្ទុយទៅវិញ ទោះយើងមានប្រាក់ច្រើនប៉ុណ្ណា បើយើងចាយវាយផ្ដេសផ្ដាស់ មិនត្រឹមត្រូវ ទោះប្រាក់ខែ ឬ (ទ្រព្យសម្បត្តិច្រើនមហិមា ក៏រងតែនឹងរលាយខ្ទេចខ្ទីជាក់ជាមិនខាន។ ហើយនេះសបញ្ជាក់ឱ្យឃើញថា យើងខ្វះការយកចិត្តទុកដាក់សន្សំសំចៃលើ(ទ្រព្យរបស់នៅថ្ងៃអាគរនោះយើងនឹងកាន់តែពិបាកធនាគ្នាដំណើរជីវិតរបស់យើង។

ចំពោះសិស្សានុសិស្ស អ្នកសិក្សាទាំងឡាយ ដើម្បីបានចំណេះដឹង(ជាលម្អ) ទូលំទូលាយ គឺយើង(ត្រូវខិតខំប្រឹងប្រែងសិក្សាបន្តិចម្តងៗ ពោលគឺត្រូវយកចិត្តទុកដាក់រៀនសូត្រតាំងតែពីនៅក្មេង (ថ្នាក់តូច) រហូតដល់យើងចម្រើនវ័យ រៀនដល់ថ្នាក់ខ្ពស់ និងបន្តសិក្សាបន្ថែមទៀតតតល់រយៈពេលនោះឡើយ។ ការទទួលបានបន្តិចម្តងៗ ការរីកចម្រើននៃចំណេះដឹង ចំណេះវិជ្ជាជំនាញវិជ្ជាជីវៈនេះហើយ ដែលជាដើមចមនាំឱ្យយើងក្លាយជាបុគ្គលមានតម្លៃ ជាធនធានដ៏សំខាន់សម្រាប់ខ្លួនឯង (ក្រុមគ្រួសារ និងសង្គមជាតិទាំងមូល។ (ត្រូវចាំថា គ្មាននរណាម្នាក់ដែលកើតមកចេះឯកឯង ចេះគ្រប់សព្វក្នុងរយៈពេលខ្លះឡើយ គឺមិនអាចសន្សំពីវិចិត្រតូចបន្តបន្ទាប់រហូតដល់បានល្អប្រសើរ ។

សរុបមក ការសន្សំសំចៃ គឺពិតជាមានសារប្រយោជន៍ណាស់។ យើង(ត្រូវ
ចេះសន្សំពីអ្វីដែលយើងខំរកបាន ហើយប្រើប្រាស់វាឱ្យជាប្រយោជន៍សម្រាប់ជីវិត
និងអនាគតរបស់យើងឱ្យកាន់តែល្អប្រសើរ ។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយ និងការផ្តល់ជាឧទាហរណ៍យ៉ាងលម្អិតខាងនេះ
យើងឃើញថាសុភាសិតនេះ ពិតជាមានអត្ថន័យអប់រំជ្រាលជ្រៅមែន និងមានតម្លៃ
យ៉ាងសំខាន់ក្នុងការបណ្តុះបណ្តាលរឺឱ្យចេះទុកដាក់ឲ្យបច្ចំ ប្រើប្រាស់របស់(ទ្រព្យឱ្យ
មានប្រយោជន៍ និងត្រឹមត្រូវ។ ដូច្នេះក្នុងនាមយើងជាយុវជនជំនាន់ក្រោយ (ត្រូវ
ខិតខំជ្រឹងជ្រែងយកចិត្តទុកដាក់ បំពេញកិច្ចការឱ្យបានល្អ ជាពិសេស(ត្រូវចេះ
សន្សំសំចៃ (ទ្រព្យរបស់ឱ្យបានកងរឹង និងប្រើប្រាស់ ឱ្យជាប្រយោជន៍សម្រាប់ជីវិត
ខ្លួនឯង (គួសារសម្រាប់ថ្ងៃអនាគត ។

អរគុណចំពោះការចែករំលែក
ដោយសេចក្តីគោរព(ស្រឡាញ់
សូមទទួលបានជោគជ័យទាំងអស់គ្នា

សុភាសិតមួយបានលើកឡើងថា៖
«ក្របីបាត់ទើបធ្វើរបង ជិតប្រឡងទើបខំរៀន»
ចូរបកស្រាយពន្យល់។

(ត្រៀមប្រឡងសញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ ឆ្នាំ២០២៥)

សេចក្តីអន្តរាឃ្យាយ

បុព្វបុរសខ្មែរយើងបានបន្សល់ទុកនូវសុភាសិត ពាក្យស្លោកល្អៗជាច្រើន ដើម្បីអប់រំណែនាំកូនចៅប្រុសស្រី ឱ្យមានអាកប្បកិរិយាចរិត ឬក៏ការសមរម្យ និង មានការទទួលខុសត្រូវចំពោះកិច្ចការផ្សេងៗ។ ដូចអ្វីដែលបានលើកឡើងនេះទើប សុភាសិតខ្មែរមួយបានលើកឡើងថា៖ «ក្របីបាត់ទើបធ្វើរបង ជិតប្រឡងទើបខំ រៀន»។

តើសុភាសិតនេះមានអត្ថន័យខ្លីមហារដ្ឋមេត?

ជាបឋម ដើម្បីងាយស្រួលដល់ការបកស្រាយពន្យល់សុភាសិតខាងលើ យើងក្លែងប្លែងស្លោកនេះជាមុនសិន។ «ក្របីបាត់ទើបធ្វើ របង» មានន័យថា ប្រជាកសិករ គាត់ទៅធ្វើរបងស្រែចម្ការ ចំពេលដែលមិនមាន ក្របី ឬ កោ មិនមាននៅទីនោះ។ រីឯ «ជិតប្រឡងទើបខំរៀន» សំដៅលើ សិស្សានុសិស្ស ដែលជិតដល់ពេលប្រឡងទើបគាត់ខិតខំរៀនសូត្រ។ ដូច្នេះ សុភាសិតនេះមានន័យថា ប្រជាកសិករយើងធ្វើរបងពេលដែលកោ ឬ ក្របី មិន នៅ ហើយសិស្សានុសិស្សខិតខំរៀនតែពេលជិតប្រឡង។ សុភាសិតនេះដូនតាខ្មែរ លោកបង្កប់ខ្លឹមសារណែនាំអំពីការធ្វើស្រែចម្ការ ដែលតម្រូវឱ្យប្រជាកសិករ កូនចៅ

ឲ្យបំបែកឱ្យមានរបៀបរយ ដូចជាការធ្វើរបងដើម្បីការពារសត្វពាហនៈផ្សេងៗកុំឱ្យវា ទៅលីដល់ដំណាំក្នុងស្រែចម្ការនោះ។ ហើយលោកក៏បានធ្វើការប្រៀបធៀបទៅ នឹងសិស្សានុសិស្សដែលមិនមានគម្រោង ការយកចិត្តទុកដាក់ លើការសិក្សាឱ្យ បានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ជាលទ្ធផលការសិក្សានោះ គឺនឹងមិនទទួលបានផលល្អនោះ ឡើយ។

ជាការពិតណាស់ ដើម្បីឱ្យផលដំណាំទទួលបានទិន្នផលល្អ មុននឹងធ្វើ ស្រែចម្ការ កសិករចាំបាច់(ត្រូវ)គិតគូរពីកិច្ចការផ្សេងៗដូចជា ក្លៀសផ្លូវដី ជ្រើសរើស គ្រាប់ពូជ វិធីសាស្ត្រក្នុងការដាំដំណាំផ្សេងៗ ជាពិសេស (ត្រូវ)ចេះឲ្យបំបែករបងដើម្បី ការពារ ក្រែងពេលដំណាំបានផល (ត្រូវ)ខានដោយ គោ ក្របី ឬ សត្វពាហនៈ ផ្សេងៗទៅលី ទៅបំផ្លាញនាំអាសារបង។ ការធ្វើរបងការពារ ឬ ស្រាស់បន្ទាត់ឱ្យ សត្វផ្សេងៗចូលបាន គឺជាស្វ័យសំខាន់ណាស់ (ព្រោះ)វាអាចជួយឱ្យផលដំណាំរបស់ យើងនៅកង់រដូវបានប្រសើរ ពោលគឺគ្មានសត្វចង្រៃណា អាចចូលលុកលុយ បោចលីបាននោះឡើយ។ ក៏ប៉ុន្តែ បើប្រជាកសិករ មិនបានធ្វើរបងការពារ ទោះបី ផលដំណាំបានល្អ ច្រើនប៉ុណ្ណាក៏ដោយ ក៏វាបំផ្លាញដោយសត្វពាហនៈ គោ ឬ ក្របី មកលីបំផ្លាញខ្ទេចគ្មានសល់។ នេះដោយសារ ការឆ្វេសប្រហែស មិនមាន របៀបឲ្យបរិយាយរបស់ម្ចាស់ស្រែចម្ការ ឬ កសិដ្ឋាន ដែលមិនបានឲ្យបំបែកឲ្យល្អិតល្អន់ ក្នុងការធ្វើការងារកសិកម្ម។ ទោះបីវាឆ្គងនឹកឃើញទៅធ្វើរបងក៏ដោយ ក៏ហួសពេល ហើយ (ព្រោះ)ក្របី ឬ គោ វាដែលនៅទីនោះទៀតហើយ កសិករធ្វើរបងដើម្បីការពារ អ្វីទៅ។

ចំណែកអគ្គនាយកដ្ឋានលើកឡើងថា «ជិតប្រឡងទើបខំរៀន» គឺមានអគ្គ នាយកដ្ឋានលើកឡើងថា ជាធម្មតាការសិក្សា គឺយើង(ត្រូវ)សង្វាតសិក្សា យកចិត្ត

ទុកដាក់ប្រឹងប្រែងរៀនសូត្រតាំងតែពីដើមទី។ មានន័យថា យើង(គ្រូ)តែយកចិត្ត
ទុកដាក់ឱ្យបានល្អិតល្អន់ ព្យាយាមធ្វើលំហាត់ ទន្ទេញមេរៀន ខ្លឹមសារសំខាន់ៗ
និងទៅរៀនឱ្យបានទាន់ពេលវេលា ទៀងទាត់ កុំមានការអាក់ខានឡើយ។ ការណ៍
ដែលយើងធ្វើបែបនេះ គឺជាទម្លាប់ល្អក្នុងការសិក្សា វាជួយយើងឱ្យចងចាំ និងយល់
អំពីខ្លឹមសារនៃមេរៀនដែលលោក(គ្រូ) អ្នក(គ្រូ)បានបង្រៀនយើង។ ការយកចិត្ត
ទុកដាក់នេះហើយ គឺជាដើមចម ជាដើមហេតុធ្វើឱ្យមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុង
ការប្រឡងប្រកួតប្រជែងនានា ពោលគឺមានន័យថា យើងមានសមត្ថភាព
ច្បាស់លាស់ និងគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីដណ្តើមជ័យលាភីក្នុងកិច្ចការនោះបាន។ ប៉ុន្តែ
ប្រសិនបើយើងគ្រប់គ្នាមិនយកចិត្តទុកដាក់ ព្យាយាមសិក្សារៀនសូត្រ តាំងពីដំបូង
នោះ ប្រាកដណាស់ យើងនឹងទទួលបានចំណេះដឹងមិនបានទូលំទូលាយនោះ
ឡើយ។ សិស្សខ្លះ ពេលម៉ោងសិក្សាមិនយកចិត្តទុកដាក់ទេ តែងនិយាយដដែលក្នុង
ឬ កេងលក់ក្នុងម៉ោងសិក្សា (ត្រង់នេះបញ្ជាក់ថា សិស្សនោះមិនបានឱ្យតម្លៃលើការ
សិក្សានោះទេ។ ដូច្នេះ កេរ្តិ៍មិនមានចេះមេរៀន គ្មានចំណេះដឹងពិតប្រាកដនោះ
ឡើយ។ រីឯសិស្សនុសិស្សខ្លះទៀត ពីមុនពេលប្រឡងយូរខែ ឬ ច្រើនសប្តាហ៍ ពួក
កេមិនព្រមរំលឹកមេរៀន ឬ ធ្វើលំហាត់អ្វីនោះទេ ពួកកេយកពេលវេលាលេងលើច
សប្បាយ។ តែដល់ពេលថ្ងៃប្រឡងមកដល់ បានពួកកេស្មោះស្មោះស្មើភ័យបារម្ភ
ទៅទន្ទេញមេរៀនផ្សេងៗជាច្រើនមុខវិជ្ជា។ ការរំលឹកមេរៀន ឬ ការទន្ទេញនេះ វាជា
រឿងល្អហើយ ក៏ប៉ុន្តែ បើដល់ថ្ងៃប្រឡងហើយទើបរំលឹក ឬ ទន្ទេញបែបនេះ គឺវា
ពិបាកនឹងចងចាំណាស់ ព្រោះដោយសារមេរៀនវាច្រើនពេក មិនអាចចងចាំ ឬ
រំលឹកបានទាំងស្រុងនោះឡើយ។ ការណ៍ដែលមិនបានរំលឹកមេរៀនឱ្យគ្រប់ជ្រុង

ជ្រោយនោះ គឺជាហេតុនាំឱ្យការប្រឡងរបស់យើងមិនអាចទទួលបានលទ្ធផលល្អប្រសើរ។

ជាមុខងារក្នុងការបំពេញកិច្ចការអ្វីក៏ដោយ មិនថាជាកសិករ ជាសិស្សានុសិស្ស ឬ អ្នកបំពេញកិច្ចការផ្សេងៗ គឺ(ត្រូវចេះរៀបចំគម្រោងផែនការកំណត់កោលដៅ ឱ្យបានច្បាស់លាស់ ហើយ(ត្រូវការពេលវេលាឱ្យសមល្មមនឹងការបំពេញកិច្ចការទាំងនោះ។ ជាពិសេស (ត្រូវព្យាយាម និងអនុវត្តឱ្យបានច្រើនទើបទទួលបានលទ្ធផលល្អប្រសើរ ។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយខាងលើនេះ សុភាសិតយើងពិតជាមានអត្ថន័យជ្រាលជ្រៅ អប់រំឱ្យមនុស្សគ្រប់រូបចេះពិតច្បាស់ មានទំនួលខុសត្រូវ កំណត់ផែនការចំពោះការបំពេញកិច្ចការផ្សេងៗឱ្យបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ។ ដូច្នេះ ក្នុងនាមយើងជាសិស្សានុសិស្ស (ត្រូវខិតខំប្រឹងប្រែងសិក្សាស្នូល(ត ជាពិសេស (ត្រូវយកចិត្តទុកដាក់លើការងារឱ្យបានល្អ (ត្រូវព្យាយាមរំលឹកមេរៀនឱ្យបានល្អប្រសើរ កុំចាំដល់ពេលលំបាកទើបនឹកឃើញឱ្យសោះ។

**អរគុណចំពោះការចែករំលែក
ដោយសេចក្តីគោរព(ស្រឡាញ់
សូមទទួលបានជោគជ័យទាំងអស់គ្នា**

មតិមួយបានលើកឡើងថា៖
«ការសេពគប់មានសារសំខាន់សម្រាប់មនុស្សគ្រប់រូប
រាប់អានមនុស្សល្អអ្នកនឹងល្អ រាប់អានមិនល្អ គឺអាក្រក់»។
ចូរបកស្រាយពន្យល់។

(ត្រៀមប្រឡងសញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ ឆ្នាំ២០២៥)

សេចក្តីអន្តរាធិប្បាយ

ក្នុងការរស់នៅរបស់មនុស្សម្នាក់ៗក្នុងសង្គមមែងមានទំនាក់ទំនងជាមួយគ្នាទៅវិញទៅមក។ យើងមិនអាចរស់នៅតែម្នាក់ឯងបានទេ។ ការរាប់អានពិតជាមានសារសំខាន់ណាស់ បើរាប់អានចំមនុស្សល្អ គឺនាំយើងរកផ្លូវល្អ ប៉ុន្តែបើរាប់អានខុស គឺអាចនាំទុក្ខទោសអាក្រក់ដល់យើង។ ដូចអ្វីដែលបានបង្ហាញនេះ ទើបមានមតិមួយបានលើកឡើងថា «ការសេពគប់មានសារសំខាន់សម្រាប់មនុស្សគ្រប់រូប រាប់អានមនុស្សល្អអ្នកនឹងល្អ រាប់អានមិនល្អ គឺអាក្រក់»។

តើមតិនេះមានអត្ថន័យខ្លីមហានដូចម្តេចខ្លះ?

ជាបឋម ដើម្បីជាជំនួយដល់ការបកស្រាយមតិខាងលើនេះ ឱ្យកាន់តែស៊ីជម្រៅ យើងគប្បីស្វែងយល់ខ្លីមហាននៃពាក្យគន្លឹះមួយចំនួនជាមុនសិន។ ពាក្យ «សេពគប់» មានន័យថាការរាប់អាន ការរាប់រក ការមានទំនាក់ទំនងនឹងគ្នាទៅវិញទៅមក។ ចំណែកឯ «សារសំខាន់» គឺសំដៅលើអត្ថប្រយោជន៍ ការចាំបាច់ តម្រូវការដែលមិនអាចខ្វះបាន។ ដូច្នេះអត្ថន័យប្រធានទាំងមូលមានន័យថាការរាប់អាន ការរាប់រក ការមានទំនាក់ទំនងរវាងគ្នានឹងគ្នា គឺពិតជាការចាំបាច់ ជាញឹកញយមាន

ប្រយោជន៍សម្រាប់យើង(គ្រប់ៗគ្នា បើរាប់រក(ត្រូវក៏ដឹងឱ្យយើងល្អ តែបើរាប់រកខុស ពិតណាស់ ក៏ផ្តល់ឥទ្ធិទោសឱ្យយើងហើយ។

ជាការពិតណាស់ ការរាប់អាន គឺមានសារប្រយោជន៍សម្រាប់ជនប្រុសស្រី ទំនាក់ទំនងជាមួយមនុស្ស មិត្តល្អ ឬ កល្យាណមិត្តផ្តល់ឱ្យយើងនូវតម្លៃជារដ្ឋ មាន។ កល្យាណមិត្តតែងនាំយើងធ្វើរឿងល្អៗ ប្រព្រឹត្តិសកម្មភាពត្រឹម(ត្រូវ ស្រប ច្បាប់ មានសេចក្តីស្មោះត្រង់សម្រាប់ទំនាក់ទំនងនោះ។ នៅក្នុងកាលៈទេសៈដែល លំបាក កល្យាណមិត្តរមែងតែងជាខ្នងបង្អែក ជួយដោះស្រាយបញ្ហាលំបាកដែល កើតឡើងចំពោះយើង ផ្តល់មតិកំនិតល្អៗ និងជាបុគ្គលដែលតែងនៅជាមួយយើង (គ្រប់ពេល។ ការគាំទ្រ ការពារ ការឱ្យតម្លៃដ៏ល្អ(ត្រង់នេះហើយ ជាហេតុនាំឱ្យចំណង ទំនាក់ទំនងរបស់យើងរីករាយរុងរឿង។ មិត្តល្អតែងតែចាត់ទុកបញ្ហារបស់មិត្ត ជាបញ្ហាផ្ទាល់ខ្លួន ហើយឈឺឆ្កាបនឹងបញ្ហារបស់មិត្ត មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ កេតែង តែព្យាយាមរកដំណោះស្រាយប្រកបដោយគតិបណ្ឌិត(ត្រឹម(ត្រូវ។ ក្នុងន័យនេះ គឺ ទំនាក់ទំនង ការរាប់អានដែលចេញពីចិត្ត ពីទំហំបេះដូងពិតប្រាកដ ពោលគឺមិន ដើម្បីផលប្រយោជន៍អ្វីនោះឡើយ។ មិត្តល្អតែងនាំគ្នាធ្វើកិច្ចការត្រឹម(ត្រូវ មិនប្រាស់ ចាកពីគន្លងលីលធម៌ នាំមិត្តធ្វើរឿងដែលផ្តល់នូវតម្លៃសម្រាប់កិត្តិយសដ៏ប្រសើរ ថ្លៃថ្លា ហើយចៀសចាកអំពើល្មើសអបាយមុខទាំងឡាយ មាន(ស្រី ស្រា និងស្បែក ជាដើម។ ដែលនេះដូចទៅនឹងសុភាសិតបុរាណខ្មែរដែលលើកឡើងថា «លោកថា ស្លាតប្រីស្លាតមួយនឹងស្រី ស្លាតមួយនឹងស្រា ស្លាតមួយនឹងស្បែកអំពើហួស ស្លាតនេះហៅ មហាស្លាតក្រៃកន្លង» ។ (ត្រង់នេះ ក្នុងនាមជាមិត្តល្អរមែងដាស់តឿនទៅកាន់មិត្តភក្តិ មិនឱ្យប្រព្រឹត្តិអំពើអកុសលទាំងនេះឡើយ (ព្រោះអំពើនេះរមែងនាំទៅរកសេចក្តី វិនាស។

បើយើងដាក់ទៅចាប់អារម្មណ៍ក្នុងស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ប្រជាប្រិយខ្មែរ «រឿងស្មាន ទីទុយ និងអណ្តើក» បានបង្ហាញថាពួកគេទាំងបីនាក់ គឺជាកល្យាណមិត្តនឹងគ្នា ជាទំនាក់ទំនងដែលល្អ។ តាមរយៈសាច់រឿង ពេលដែលតួអង្គស្មានជាប់នឹងអន្ទាក់ ព្រានព្រៃ ទីទុយ និងអណ្តើក មិននៅស្ងៀមទេ ពួកគេព្យាយាមក្របីរឹតដើម្បីរំដោះ ស្មានចេញពីអន្ទាក់ ជាលទ្ធផលដោយការប្រឹងប្រែងយ៉ាងនេះ ស្មានបានក្លឹបខ្លួន។ ចំណុចនេះសបញ្ជាក់ឱ្យឃើញពីតម្លៃនៃការរាប់អានកល្យាណមិត្ត ដែលតែងតែនៅ ជាមួយគ្នា ជួយគ្នាគ្រប់ពេលវេលា ហើយជាពិសេសចង់ឃើញមិត្តមានសេចក្តីសុខ ក្សេមក្សាន្ត។

មួយវិញទៀត កុណារបង្កើនការរាប់អានមិត្តមិនល្អ (បាបមិត្ត) ធ្វើឱ្យយើង ទទួលបានផលអាក្រក់ជាច្រើន។ បុគ្គលដែលជាបាបមិត្ត តែងតែនាំយើងទៅយក អបាយមុខ ប្រព្រឹត្តិអំពើមិនសមរម្យ ខុសច្បាប់សង្គម នាំឱ្យយើងរងទុក្ខទោស ជាក់ជាមិនខាន។ ចំពោះទំនាក់ទំនងរវាងមិត្តមិនល្អ តែងផ្តល់នូវផលវិបាកជាច្រើន ដូចជា នាំយើងគេចសាលាមិនចូលរៀន ប្រើប្រាស់ពាក្យសម្តីអវិជ្ជមាន ប្រើប្រាស់ ហិង្សា ឬ ដល់ការសេពគ្រឿងស្រវឹង និងគ្រឿងញៀនក៏ថាបាន។ ដែលកត្តាទាំង អស់នេះ ធ្វើឱ្យយើងឈ្នួលក្រវែងរងទុក្ខវេទនា បាត់បង់សតិ បញ្ញា អន់ខ្សោយ លែងស្គាល់ល្អអាក្រក់។ ហើយថ្ងៃណាមួយ យើងនឹងក្លាយជាបុគ្គលពាលាអាវ៉ាសេ ឈានដល់ការលួច ឆក់ ប្លន់ ជាក្មេងទំនើង ដែលសង្គមម្សប់ខ្ពើម ។ ជាក់ស្តែងក្នុង សង្គមរស់នៅយើងសព្វថ្ងៃ មានក្មេងខ្លះ ពេលដែលឪពុកម្តាយឱ្យទៅសាលារៀន ពួកគេមិនព្រមយកចិត្តទុកដាក់លើការសិក្សា ក្រេបយកចំណេះវិជ្ជា ពីលោកគ្រូ អ្នកគ្រូ នោះទេ តែពួកគេបែរជាមិនស្តាប់បង្គាប់ ខ្វះសីលធម៌ គ្មានវិន័យ នាំគ្នាគេច សាលារៀន ទៅប្រើប្រាស់អំពើហិង្សា ឈ្នោះទាស់ទែងគ្នា វាយទាត់បោក ឬទៅបង្ក

ចលាចលបង្កបាតុភាពអសន្តិសុខ គ្មានវិន័យ គ្មានសណ្តាប់ធ្នាប់។ ការណ៍ដែលគេ ធ្វើនេះ ប្រហែលជាពួកគេ គិតថាវាសប្បាយ ធ្វើឱ្យកើតរាយ ដោយមិនបានគិតឱ្យ ផងឆ្ងាយពីបញ្ហាអនាគតរបស់គេនោះឡើយ។ ការសេពគប់ គឺពិតសំខាន់ណាស់ រាប់អានមនុស្សមិនល្អ នឹងនាំឱ្យក្លាយជាទៅបុគ្គលពាលពាល លែងស្តាប់ឪពុក ម្តាយ (គ្រូបាអាចារ្យ)ប្រដៅ និងឆ្លាំឆ្លងខ្លះលីលធម៌ ក្លាយជាក្មេងបាតផ្សារ មិនគួរឱ្យ រាប់អានសោះ។ តាមរយៈស្នាដៃ «ធើរីងកុំ(ត្រាប់តាមបង» តួអង្គធ្វើន ដែលជាបង របស់ពេជពុំបានយកចិត្តទុកដាក់លើការងារសិក្សាព្យ័នសូត្រនោះឡើយ គិតតែដើរ លេងសប្បាយ ដឹកស៊ីជាមួយមិត្តភក្តិ ឬនប្រាប់ ណែនាំ មិនស្តាប់ ហើយជាពិសេស គឺរាប់អានមនុស្សមិនល្អ រហូតដល់ហ៊ានប្រព្រឹត្តិទង្វើមិនត្រឹមត្រូវស្នាប្រាបសង្គមរហូត ដល់ជាប់ទោស ចូលមណ្ឌលកែប្រែ (កុរ) ។ នេះគឺ សបញ្ញាក់ឱ្យឃើញថា ក្នុងការ រាប់អាន បើរាប់អានខុស គឺនឹងនាំយើងទៅរកអបាយមុខដាក់ជាមិនខាន។

ជាមុនមក ក្នុងការរាប់អានយើង (ត្រូវ)ចេះជ្រើសរើសមិត្តភាព ពោលគឺ (ត្រូវ)រើសបុគ្គលណា ដែលមានសេចក្តីស្មោះត្រង់ ជាមនុស្សត្រឹមត្រូវ មានលីលធម៌ កោរពសិទ្ធិ និងឱ្យតម្លៃមិត្តភក្តិ ជាពិសេសនាំមិត្តភក្តិចម្រើន។ តាមរយៈការនាំគ្នា យកចិត្តទុកដាក់លើការសិក្សា ចេះជួយទុក្ខធុរៈគ្នាទៅវិញទៅមក ហើយចៀសចាក ឱ្យឆ្ងាយពីមិត្តដែលនាំយើងទៅរកអបាយមុខ។

ផ្លូវតាមការបកស្រាយពន្យល់ និងការផ្តល់ឧទាហរណ៍យ៉ាងច្បាស់ខាង លើនេះ យើងអាចវាយតម្លៃបានថា ប្រធាននេះមានអត្ថន័យជ្រាលជ្រៅ។ ដូច្នេះក្នុង នាមយើងជាយុវជន ជាសិស្សានុសិស្ស គួរតែរាប់អានមិត្តភក្តិដែលល្អ នាំយើង ទៅរកភាពជោគជ័យ និងចៀសចាកឆ្ងាយពីបាបមិត្តទាំងឡាយ។

មតិមួយបាលលើកឡើងថា៖
«ស្មោះដៃអក្សរសិល្ប៍បែបខេមរនិយមសុទ្ធតែបាលតូលរួម
អតិថឱ្យសង្គមជាតិ»។ ចូរពន្យល់ដោយលើកឧទាហរណ៍
នៅក្នុងអក្សរសិល្ប៍មកបញ្ជាក់ឱ្យបានក្លោះក្លាយ។
 (ត្រៀមប្រឡងសញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ ឆ្នាំ២០២៥)

គម្រោងតែង

ក. សេចក្តីផ្តើម

- ✓ លំនាំបញ្ហា៖ អក្សរសិល្ប៍ជាផ្នែកមួយសំខាន់ សម្រាប់ទទួលបានអក្សរសាស្ត្រជាតិ ឱ្យរឹងមាំ។ អក្សរសិល្ប៍ខេមរនិយមបានឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យឃើញពីសកម្មភាពរស់នៅរបស់មនុស្សខ្មែរ ក្នុងដំណាក់កាលណាមួយ។ ភាពល្បីល្បាញនៃអក្សរសិល្ប៍បែបខេមរនិយម បានធ្វើឱ្យប្រទេសជាតិមានការរីកចម្រើន។
- ✓ ចំណូលបញ្ហា៖ (ស្របតាមទស្សនៈខាងលើទើបមានមតិមួយលើកឡើងថា “ស្មោះដៃអក្សរសិល្ប៍បែបខេមរនិយមសុទ្ធតែតូលរួមអភិវឌ្ឍសង្គមជាតិ”។
- ✓ ចំណោទបញ្ហា៖ តើមតិខាងលើនេះមានអត្ថន័យយ៉ាងណា?

ខ. តួសេចក្តី

- ✓ ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្តី៖ ដើម្បីជាជំនួយក្នុងការបកស្រាយប្រធានខាងលើឱ្យបានក្លោះក្លាយ..
- ✓ ពន្យល់ពាក្យគន្លឹះ៖ “អក្សរសិល្ប៍ខេមរនិយម” និង “អភិវឌ្ឍ”

○ អក្សរលិល្ប៍ខេមរនិយម គឺអត្ថបទរឿងទាំងឡាយណាដែលបាន
លើកយកបញ្ហាមនុស្ស និងសង្គមខ្មែរមកបង្ហាញ។

○ អភិវឌ្ឍ គឺធ្វើឱ្យរីកចម្រើន ធ្វើឱ្យរីកលូតលាស់។

✓ ពន្យល់ន័យប្រធាន៖ អត្ថបទរឿងទាំងឡាយណាដែលបានលើកយក
បញ្ហាមនុស្ស និងសង្គមខ្មែរមកបង្ហាញគឺលទ្ធផលបានចូលរួមធ្វើឱ្យសង្គម
ជាតិមានការរីកចម្រើន។

✓ បកស្រាយប្រធាន៖

គំនិតសំខាន់ទី១៖ «អក្សរលិល្ប៍បែបខេមរនិយមចូលរួមអភិវឌ្ឍសង្គមជាតិ»

អប់រំក្រមលីលដើររបស់មនុស្សឱ្យប្រព្រឹត្តអំពើល្អ ផ្សព្វផ្សាយអំពីអាក្រក់ មិន
លោភលន់នឹងទ្រព្យសម្បត្តិអ្នកដទៃ ចេះជួយទុក្ខធុរៈគ្នាទៅវិញទៅមក មានទឹក
ចិត្តស្មោះត្រង់ និងសាមគ្គីភាព ដើម្បីធ្វើឱ្យសហគមន៍រស់នៅពោរពេញទៅដោយ
ភាពថ្កុំថ្កើងសប្បាយរីករាយ។ ឧទាហរណ៍៖

រឿងកុលាបប៉ៃលិន លោក(គ្រូពេទ្យស្អាត មានក្រមលីលដើរជិះជួរ
ព្យាបាល តា ប៊ឹម បើទោះបីជាដឹងថាចៅចិត្រ គ្មានលុយសម្រាប់បង់ថ្លៃព្យាបាល
ឪពុករបស់ខ្លួនក៏ដោយ។ រីឯចៅចិត្រជាមនុស្សមានភាពស្មោះត្រង់ មិនចង់បាន
ទ្រព្យសម្បត្តិអ្នកដទៃ។

រឿងព្រះអាទិត្យថ្មី៖លើដែនដីចាស់ សមជាមនុស្សម្នាក់ដែលមានការប្រកប
របររកស៊ីដោយ អំពើល្អច្រើន បើទោះបីជាខ្លួនស្ថិតក្នុងស្ថានភាពលំបាកផនា
យ៉ាងណាក៏ដោយ។

រឿងផ្កាស្រពោន កុំមើលឃើញតែទ្រព្យសម្បត្តិ ហើយភ្លេចពាក្យសន្យា។
បន្ទាប់ពី(គ្រូសាររបស់ប៉ុនឆៀនធ្លាក់ខ្លួនក្រណាម យាយនួនបានបំភ្លេចពាក្យសន្យា

ដែលឪពុករបស់នាងវិធានបានសន្យាជាមួយ ចិត បុនថន ថាព្យាបាលនាងវិធាន និង បុន ធៀន ឱ្យរៀបការជាមួយគ្នា។ ទីបំផុតគាត់បានបាត់បង់កូន(ស្រីតែមួយដែលជា ទីស្រឡាញ់របស់គាត់ ។

គំនិតសំខាន់ទី២៖ «បណ្តុះស្មារតី លើកទឹកចិត្តមនុស្សឱ្យចេះតស៊ូ កែប្រែ ជោគវាសនារបស់ខ្លួន»

ពេលមនុស្សជួបការលំបាក រឺមានបញ្ហាណាមួយកើតឡើងក្នុងជីវភាព(ប្រចាំថ្ងៃ ធ្វើឱ្យគេមានស្មារតីតស៊ូឡើងវិញ តាមរយៈការមើលឃើញពីភាពជោគជ័យរបស់ តួអង្គនីមួយៗនៅក្នុងស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍បែបខេនិយម។ ឧទាហរណ៍៖

ស្ទឹងកុលាបប៉ៃលិន ចៅចិត្តតស៊ូខិតខំប្រឹងប្រែងធ្វើការងារប្រកបដោយភាព ស្មោះត្រង់ ទីបំផុតជីវិតរបស់គេមានលក្ខណៈល្អប្រសើរឡើង។

ស្ទឹង(ព្រះអាទិត្យ)ថ្មី៖លើដែនដីចាស់ ៖ សមបានខិតខំប្រឹងប្រែងធ្វើការងារ ទោះបីជាជីវិតរបស់គេជួបតែទុក្ខលំបាកផនា ហ៊ានតស៊ូពុះពារដើម្បីឱ្យជីវិត ប្រសើរឡើង។ ទីបំផុតសម(ត្រូវបានលោកដូម(ន្ត្រីយក្មេងជួយសង្គ្រោះឱ្យរួចផុតពី សេចក្តីលំបាកផនា។

ស្ទឹងភូមិវិញ្ញាណ ប្រជាជនបានធ្វើការតស៊ូប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងការកាប់សង្កត់ពី សំណាក់ពួកអាណានិគមនិយមបារាំង។

គំនិតសំខាន់ទី៣៖ «ទាញយកចំណេះដឹង បទពិសោធន៍ស្នាដៃមកអនុវត្ត»

ក្របស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ខេនិយមតែងតែបង្ហាញឱ្យឃើញពីរបៀបនៃការរស់ នៅរបស់មនុស្សខ្មែរហើយយើងអាចទាញយកនូវបទពិសោធន៍នៅក្នុងស្ទឹងមក ប្រើប្រាស់ (ព្រមទាំងចេះរិះរកកែប្រែចំណុចអវិជ្ជមានដែលជាកត្តារាំងស្ទះដល់ការ អភិវឌ្ឍសង្គមជាតិ។ ឧទាហរណ៍៖

រឿងផ្កាស្រពោន យាយនួនបង្ខំកូនឱ្យរៀបការជាមួយណែលតទាំងដែលនាង រីធារីស្រឡាញ់ប៉ុនឆ្មើនស្មើជីវិត។ ការរៀបចំទុកដាក់កូនចៅដោយមើលឃើញតែ (ទ្រព្យសម្បត្តិ នាំឱ្យរីករាលដាលខ្លួនឯងនិងគ្រួសារ។ ទីបំផុតរីធារី(ត្រូវក្រៀមក្រំចិត្ត រហូតដល់ស្លាប់បាត់បង់ជីវិត។ វាជាបទពិសោធមួយដែលម្តាយក្របីប្រាំ(ត្រូវពិនិត្យ មើលឡើងវិញ ទៅលើការរៀបចំកូនឱ្យមានគួរសារ មិន(ត្រូវកាបសង្កត់ផ្លូវចិត្តកូន នោះទេ (ត្រូវទុកសិទ្ធិសេរីភាពឱ្យកូនធ្វើការសម្រេចចិត្តដោយខ្លួនឯងទើបជីវិត គ្រួសាររស់នៅមានសុភមង្គល។

រឿងទុំទាវ ម្តាយទាវបានបង្ខំទាវឱ្យរៀបការជាមួយម៉ឺនងួនព្រោះតែមើលឃើញ ពី(ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់គេ ទាំងដែលដឹងថានាងទាវ(ត្រូវបាន(ព្រះមហាក្សត្ររៀបការឱ្យ ជាមួយបុរសដែលនាងស្រឡាញ់គឺទុំ។ ការបំបែកបំបាក់ក្តី(ស្រឡាញ់របស់កូន នាំ ឱ្យបាត់បង់កូន(ស្រីជាទី(ស្រឡាញ់របស់ខ្លួន។

រឿងចៅកែចិត្តចោរ យើងអាចដឹងពីការរស់នៅរបស់មនុស្សខ្មែរក្នុងសម័យ នោះ ដែលប្រើប្រាស់ឈ្មោះដើម្បីទិញទឹកចិត្តមនុស្ស (ព្រមទាំងកេងប្រវ័ញ្ចកម្លាំង ពលកម្មរបស់កម្មករ។ បន្ថែមពីលើនេះទៀត យើងអាចទាញយកបទពិសោធរបស់ពួកហ្មឺនកម្មករក្នុងការរស់នៅ ពោលគឺពួកហ្មឺនបានបើកឡានបុកឡានរុករានប៉ោយ ហុកលីដោយចេតនា ទីបំផុតពួកហ្មឺន(ត្រូវជាប់ទុក។ នេះបញ្ជាក់ឱ្យឃើញថាការ (ប្រព្រឹត្តិអាក្រក់នាំឱ្យមនុស្សរីករាលដាលខ្លួនឯង (គ្រួសារ និងសង្គមជាតិ។

✓ សរុបមតិ៖

សរុបសេចក្តីមក អក្សរសិល្ប៍បែបខេមរនិយមសុទ្ធតែបានចូលរួមអភិវឌ្ឍ សង្គមជាតិឱ្យមានការអភិវឌ្ឍ និងរីកចម្រើនគឺ អប់រំមនុស្សជាតិឱ្យមានក្រមសីល ធម៌រស់នៅល្អក្នុងសង្គមជាតិ បណ្តុះស្មារតី និងលើកទឹកចិត្តមនុស្សឱ្យចេះតស៊ូកែ

ប្រែដោយឥតគិតថ្លៃនៃជីវិតរបស់ខ្លួនឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើង (ព្រមទាំងយើងអាចទាញយកចំណេះដឹងនិងបទពិសោធដ៏ក្នុងស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ មកអនុវត្តក្នុងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃឱ្យកាន់តែល្អ។

គ. សេចក្តីបញ្ចប់

- ✓ វាយតម្លៃប្រធាន៖ ឆ្លងតាមការបកស្រាយ ការផ្តល់ឧទាហរណ៍យ៉ាងក្លែងក្លាយ ប្រធានពិតជាមានអត្ថន័យល្អប្រាកដដោយបង្ហាញឱ្យឃើញថាអក្សរសិល្ប៍បែបខេមរនិយមបានចូលរួមធ្វើឱ្យសង្គមជាតិមានការអភិវឌ្ឍរីកចម្រើន។
- ✓ មតិផ្ទាល់ខ្លួន៖ នាមយើងជាកូនខ្មែរជំនាន់ក្រោយ យើង(ត្រូវខិតខំស្វ័យប្រែប្រួលវិស័យស្នាដៃស្នេហាឱ្យបានខ្ពង់ខ្ពស់ ចូលរួមលើកស្ទួយវិស័យអក្សរសាស្ត្រជាតិឱ្យមានការរីកចម្រើន។

អរគុណចំពោះការចែករំលែក
ដោយសេចក្តីគោរពស្រឡាញ់
សូមទទួលបានជោគជ័យទាំងអស់គ្នា

សុភាសិតខ្មែរមួយបាណលើកឡើងថា៖
«ជីវិតជូនជាតិ ធាតុជូនម្តាយ» ចូរបកស្រាយពន្យល់។

(ត្រៀមប្រឡងសញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ ឆ្នាំ២០២៥)

សេចក្តីអភ័យប្បាយ

ក្នុងកាលៈទេសៈដែលប្រទេសជាតិកំពុងជួបវិបត្តិសង្គ្រាម យោធាការពារ ដែនដីនៅសមរភូមិ ក្លាហានពលីសាច់ស្រស់ឈាមស្រស់តរាងប្រយុទ្ធនឹងសត្រូវ ឈ្លានពាន។ កាលៈទេសៈនេះ គឺពិតជាធំធេង និងមានតម្លៃដ៏ឧដុដ្ឋឧត្តមច្បាស់ ប្រវត្តិសាស្ត្រ ដែលពលរដ្ឋក្របីប្រឆាំងតែចងចាំ។ ដូចន្ទីដែលពោលមកខាងលើនេះ ទើបមានសុភាសិតមួយបាណលើកឡើងថា៖ «ជីវិតជូនជាតិ ធាតុជូនម្តាយ»។

តើសុភាសិតនេះមានអត្ថន័យខ្លីមហាដូចម្តេចខ្លះ?

ដើម្បីជាប្រទីបំភ្លឺដល់ការបកស្រាយខ្លីមហាសន្តិសុភាសិតនេះ ជាដំបូង យើងត្រូវ ក្លាសិក្សាស្វែងយល់ពីអត្ថន័យនៃឃ្លាគន្លឹះមួយចំនួនជាមុនសិន។ «ជីវិតជូនជាតិ» មានន័យថា កាលៈទេសៈជីវិត សាច់ស្រស់ ឈាមស្រស់ ជូនទឹក ដីប្រទេស យកជីវិតជាដើមទុនក្នុងការការពារ ថែរក្សាកុំឱ្យចោលសត្រូវឈ្លានពាន បាន។ ចំណែក «ធាតុជូនម្តាយ» គឺសំដៅលើ បើជីវិតស្លាប់ទៅហើយ គឺយុទ្ធជន នៅសល់តែអដ្ឋិបាត (អ្វីង) ជូនម្តាយឪពុកប្រពន្ធកូនក្រម(គ្រួសារ។ ដូច្នេះអត្ថន័យ សុភាសិតនេះ ចង់មានន័យថា ក្នុងនាមរីឯង យុទ្ធជន យោធា ដ៏អង់អាចក្លាហាន ហ៊ានលះបង់ត្រប់បែបយ៉ាងដើម្បីជាតិមាតុភូមិ យកជាតិជាធំ ក្តីប្រាថ្នាគឺចង់ឱ្យ ជាតិមានសុខសន្តិភាព។

ជាការពិតណាស់ ក្នុងបរិបទដែលប្រទេសជាតិកំពុងរីករាលដាល មានសង្គ្រាម កងរីករាលដាលត្រប់ជាន់ថ្នាក់ ចូលសមរភូមិដើម្បីប្រយុទ្ធនឹងសត្រូវឈ្លានពាន។ ក្នុង

កិច្ចការពារជាតិមាតុភូមិនេះ គឺជាកាតព្វកិច្ច ជាការទទួលខុសត្រូវដ៏ធំធេង និងមិនអាចកាត់ថ្លៃបាន។ កងវីរយោធា ក្លាហានហ៊ានលះបង់សេចក្តីសុខផ្ទាល់ខ្លួន ឃ្លាតចាកឆ្ងាយពីឪពុកម្តាយប្រពន្ធ ប្តី កូន ដើម្បីសង្គ្រោះមាតុភូមិដែលកំពុងរងការបំផ្លិចបំផ្លាញពីសត្រូវ។ ការលះបង់នេះ គឺពិតជាធំធេងរកអ្វីមកប្រៀបធៀបពុំបានឡើយទោះថ្វី បើដឹងថាក្នុងសមរភូមិជាកន្លែងដីព្រោះថ្នាក់ក៏ដោយ ក៏វីរយោធាឥតខ្ចាចញញើតអ្វីបន្តិចសោះ។ ភាពក្លាហាន សេចក្តីអង់អាច គឺជាទឹកចិត្តដ៏មុតមាំដែលបង្ហាញពីភាពស្មោះត្រង់ សេចក្តីស្មោះហាចំពោះទឹកដី ប្រជាជន មាតុភូមិរបស់ខ្លួន។ ពេលដែលប្រទេសកំពុងប្រឈមនឹងបញ្ហាសង្គ្រាម ប្រជាជាតិទាំងមូល (គ្រូបង្គោល សាមគ្គីជាតិ) រួមសហការប្រទាក់ដៃគ្នាឱ្យមាំ ខិតខំប្រឹងប្រែងការពារ ទប់ទល់នឹងសត្រូវគ្រប់បែបយ៉ាង។ ទាំងអស់នេះ វាបានសបញ្ជាក់ឱ្យឃើញពីការរួមកម្លាំងកាយចិត្ត ភាពក្លាហាន ហ៊ានលះបង់ រួមចំណែកការពារទឹកដីក្នុងក្រាហសន្ត។ ក្នុងស្មារតីស្មោះត្រង់នេះ ប្រជាជាតិខ្មែរយើងទាំងមូល រួមសុខរួមទុក្ខដោយសេចក្តីស្មោះស្ម័គ្របរិសុទ្ធដ៏ជ្រាលជ្រៅ។ នៅសមរភូមិវិស័យទ្វេជនគ្រប់ប្រាណតស៊ូ ទោះលំបាកយ៉ាងណាក៏ដោយ លោកឥតខ្ចាចរកអ្វីបន្តិចសោះ។ វីរយោធាបានប្រើប្រាស់គ្រប់យុទ្ធវិធី ស្តាប់តាមមេបញ្ជាការ យកច្បាប់ទ័ពមកអនុវត្តឥតមានខ្វះចន្លោះ។ ធម្មតាក៏ចាកចេញពីផ្ទះសម្លែង ដែលជាទ្រនំដឹកកំព្រើ ចូលក្នុងសមរភូមិ គឺជាទឹកចិត្តដ៏ក្រៀមក្រំ និងពិបាកខ្លាំងណាស់ តែកាតព្វកិច្ចជាវីរយោធាដ៏អង់អាចក្លាហាន បានឈានជើងចូលទីប្រយុទ្ធដោយភាពជឿជាក់ យ៉ាងមុះមុត និងមិនស្ទាក់ស្ទើរ ដើម្បីប្រឆាំងនឹងសត្រូវឈ្លានពានដែលចង់បានទឹកដីរបស់យើង។ បើយើងធ្វើការទៅចាប់អារម្មណ៍ក្នុងព្រឹត្តិការណ៍ថ្មីៗនេះ គឺនៅព្រំដែនខ្មែរ-សៀម ទឹកដីខេត្តព្រះវិហារ និងឧត្តមមានជ័យ ដែលជាសមរភូមិដ៏ក្តៅកកក មានការប្រឈម

ដម្លោះដាក់ក្នុងរាងទ័ពសៀម និងកងវ័រយោធាដ៏អង្គអាចរបស់ខ្មែរ។ កាលពីថ្ងៃទី ២៤ខែកក្កដាឆ្នាំ២០២៥កន្លងទៅនេះ គឺចោរឈ្លានពានសៀម ដែលមានចេតនាដ៏ អាស្រ័យបើកការប្រយុទ្ធ បានបាញ់រីករងទ័ពដ៏អង្គអាចច្បាហាន របស់ខ្មែរ (សៀមប្រើអាវុធបាញមកលើខ្មែរ លើប្រាសាទដូនតារបស់ខ្មែរ) ដែលចេតនានេះ សបញ្ជាក់ឱ្យឃើញ ពីភាពគន្លើន យោរយោរបស់ជាតិសៀម ដែលមានបំណង អាស្រ័យមកលើប្រជាជាតិខ្មែរ។ ខ្មែរយើងពិតជារងនូវភាពអយុត្តិធម៌ម្តងហើយម្តង ទៀត ការបំផ្លាញការពិត ពីសៀមឈ្លានពានគ្រប់បែបយ៉ាង។ ក្នុងព្រឹត្តិការណ៍ ប្រឈមមុខដាក់គ្នាប៉ុន្មានថ្ងៃនោះ វ័រយោធាខ្មែរដ៏អង្គអាចរបស់យើង បានយកជីវិត ជាដើមទុន ធានាការពារដែនដី (ទ្រព្យសម្បត្តិ កេរ្តិ៍មរត (ប្រាសាទបុរាណខ្មែរ ដែល មានតម្លៃមហាសាសបន្សល់ទុកពីដូនតាយើង។ ក្នុងវេលាដ៏ក្តៅក្តួលនេះ ប្រទេស កម្ពុជា ប្រជាជាតិខ្មែរទាំងមូល ទាំងក្នុង និងក្រៅប្រទេស រួបរួមសាមគ្គីគ្នាជាមួយ មួយដំបូរ លើកទឹកចិត្តជួយគ្នាដោយស្មារតីជាតិខ្មែរតែមួយ។ ខ្មែរនៅគ្រប់ទីកន្លែង គ្រប់រូប មានក្តីបារម្ភ គិតអាណិតអាសូរជាពន់ពេកចំពោះសុខសុវត្ថិភាពរីករងទ័ព នៃយើង ដែលកំពុងមមាញឹកនៅទីលានសមរភូមិ យោធាខ្លះត្រូវបួស ខ្លះត្រូវពលី សាច់ស្រស់ ឈាមស្រស់ស្លាប់ លើសមរភូមិ ដោយស្មារតីដៃចោរសៀម ពូជចោរ ឈ្លានពានទឹកដីខ្មែរ ដែលបានប្រើប្រាស់អាវុធជាមធ្យោបាយយោធាមកលើ ដែនដីសុវត្ថិភាពនៃយើង។ ទោះបីបើ មានកិច្ចអន្តរាគមន៍ ពីថ្នាក់ទឹកដីជាតិ និង អន្តរជាតិក៏ដោយ ក៏ចោរសៀមនេះ នៅតែប្រើឧបករណ៍គ្រប់បែបយ៉ាងមកលើ ប្រទេសកម្ពុជា ប្រជាជាតិខ្មែរ ដែលត្រូវការសន្តិភាព និងសេចក្តីសុខក្សេមក្សាន្ត។ ក្រោមការដឹកនាំដ៏អង្គអាចច្បាហានប្រកបដោយគតិបណ្ឌិតស្នេហាជាតិ របស់ថ្នាក់ ដឹកនាំកំពូលៗនៃយើងគ្រប់គ្នា (ព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតលើស្មុង (ព្រះបាទសម្តេច

ព្រះបរមនាថ នរោត្តម សីហមុនី ព្រះមហាក្សត្រនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និង សម្តេចព្រះមហាក្សត្រី នរោត្តម មុនិនាថ សីហនុ ព្រះវររាជមាតាជាតិខ្មែរ ក្នុងស្ថេរភាព សេចក្តីថ្លៃថ្នូរ និងសុភមង្គល ជាទីកោរពសក្ការៈដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់បំផុត។ បិតាសន្តិភាព គឺសម្តេចអគ្គមហាសេនាបតី តេជោហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រីសម័យធុនលេខផ្កាយមាស៥ និងជាប្រធាន(ព្រឹទ្ធិសភានៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សម្តេចមហាបវររដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន ម៉ាណែត នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា រួមនឹងប្រមុខដឹកនាំគ្រប់គ្រងក្រសួង ស្ថាប័នគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ បុគ្គលិករដ្ឋបាលជាដើមការពារដែនអធិបតេយ្យនៃកម្ពុជា។ ក្នុងពេលនេះ អន្តរជាតិ ក៏ដូចជា មហាអំណាចពិភពលោក មានសហរដ្ឋអាមេរិក ចិន និងសមាជិកអាស៊ានជាដើម គ្រប់គ្នាបានដឹងអំពីអំពើពុករលួយរបស់ចោរសៀម ដែលមានចេតនាអាក្រក់ ចង់ដណ្តើមឈ្លានពាន និងធ្វើបាបប្រជាជាតិខ្មែរឱ្យវិនាសកម្មដ៏អាក្រក់។

ក្នុងស្មារតីជាតិខ្មែរតែមួយ ការលះបង់ ការពលីជីវិតរបស់ប្រជាជនខ្មែរ ដូចជា រឺរយោធាខ្មែរយើង គឺជាការបាត់បង់មួយដ៏ធំធេង និងជាប្រវត្តិសាស្ត្រដែលខ្មែរគ្រប់រូបមិនអាចបំភ្លេចបាននោះឡើយ។ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរគ្រប់គ្នាទាំងក្មេងចាស់ កុកកូលសោកសង្រែង ទឹកមុខក្រៀមក្រំ អាណិត(ឆ្ងល់)បារម្ភ ដល់រីករុងរឿងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ជាជនភាពស្វិត នៅតំបន់សមរភូមិក្តៅ អដ្ឋាធានមូលដ្ឋានគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ ដែលកំពុងជួបការលំបាកក្នុងបរិបទនេះ។ ខ្មែរតែងតែដង្ហោយហៅ (ត្រូវការនូវយុត្តិធម៌ សុខសន្តិភាព ព្រោះមានតែសន្តិភាពទេ ទើបមានតម្លៃសម្រាប់ជាតិខ្មែរដ៏ក្លាឱ្យអាណិតមួយនេះ។ ខ្មែរតូចមែន តែខ្មែររួបរួម ខ្មែរតូចមែន តែខ្មែរមាំមួន ខ្មែរតូចមែន តែខ្មែរស្មោះត្រង់ ខ្មែរតូចមែន តែខ្មែរបរិសុទ្ធ ខ្មែរមិនដែលចង់បាន ឬលេបត្របាក់ ទឹកដីប្រទេសណាស់ទេ តែខ្មែរក៏មិនអនុញ្ញាតឱ្យប្រទេសសត្រូវណា

មកដណ្តើមឈ្លានពាន ឬ យកដែនដីខ្មែរនោះឡើយ ។ បើមាន ខ្មែរគ្រប់រូបតស៊ូ ហ៊ានស្តាប់ដើម្បីការពារកេរ្តិ៍រាងកាយទឹកដីដូនតាខ្មែរ។ ចោរឈ្លានពាន សត្រូវសៀម ហាក់ដូចជាមើលស្រាលលើខ្មែរពេកហើយ គិតថាខ្មែរងាយស្រួលធ្វើបាប គិតថា ខ្មែរងាយស្រួលកម្រាម តែមិនដូច្នោះទេ ខ្មែរយើងបានប្រុងប្រយ័ត្នសាមគ្គីគ្នា ខ្មែរនៅគ្រប់ ទីកន្លែង មិនថាក្នុងប្រទេស ឬ នៅឯនាយសមុទ្រនោះឡើយ ខ្មែរក្លាហានចេញមុខ ការពារប្រទេស និងប្រជាជនស្លូតត្រង់របស់ខ្លួន ដើម្បីទាមទារកយុត្តិធម៌សម្រាប់ ប្រទេសដឹកម្សត់មួយនេះ។ ការលះបង់របស់ខ្មែរ គឺជាការលះបង់ដើម្បីទឹកដីប្រ ទេសជាតិមាតុភូមិ។ មនុស្សខ្មែរគ្រប់ប្រាណតែងចង់ឃើញកុណារបស់ខ្មែរឬរបស់ គ្រប់ជំនាន់ដែលបានលះបង់ពលិយោធន៍ដើម្បីបុព្វហេតុជាតិមាតុភូមិ។

ជាមួយមក ការពលិយោធន៍ ការបូជាសាច់ស្រស់ឈាមស្រស់របស់កង មីយោធា ថ្នាក់ដឹកនាំ ពលរដ្ឋខ្មែរដើម្បីបុព្វហេតុការពារជាតិមាតុភូមិ ពិតជាមាន តម្លៃមិនអាចកាត់ថ្លៃបាន។ ជីវិតដូនតា គឺជាសំណូមពរតម្លៃ (ឆ្លឹង) ជូនក្រុម (គ្រួសារ ជាតិ រាជ អស្ចារ្យ) និងមានតម្លៃធំធេងណាស់ ជាកំរិតដល់ខ្មែរគ្រប់រូបចង់ចាំ មិនអាចបំភ្លេចបានឡើយ។ ខ្មែររួមគ្នាខ្មែរខ្លាំង ខ្មែររួមគ្នា សត្រូវខ្ចាត់ខ្ចាយនាស អន្តរាយ យុត្តិធម៌នឹងមានសម្រាប់ប្រជាជាតិកម្ពុជាយើង ។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយ ការអធិប្បាយវិភាគខាងលើនេះ យើងឃើញថា សុភាសិតមួយនេះពិតជាមានតម្លៃប្រាកដណាស់ អប់រំឱ្យខ្មែរទាំងមូលស្រឡាញ់ ស្នេហាជាតិមាតុភូមិ ក្លាហានលះបង់ពលិយោធន៍ទឹកដីប្រទេសរបស់ខ្លួន។ ក្នុងនាម យើងជាពលរដ្ឋខ្មែរគ្រប់រូប(ត្រូវរួមគ្នាដើម្បីការពារទឹកដីយើង កុំឱ្យចោរឈ្លានពាន នោះឡើយ ជាពិសេសប្រុងប្រយ័ត្នជាមួយគ្នាជាមួយដើម្បីតាំងនឹងសត្រូវដឹកនាំ ក្រប ដៃឈ្លានពានចេតនាមិនល្អចំពោះជាតិខ្មែរយើងឱ្យខានតែបាន។ ជយោ! ស្មារតីជាតិ

ខ្មែរតែមួយ ដយោ! ការសាមគ្គីមហា(ឆ្នាំសង្គ្រាមខ្មែរ ដយោ! ចង្អុលបាច់កាច់មិនបាក់
ដយោ! ខ្មែររួម ខ្មែរខ្លាំង ខ្មែរឈ្នះ ដយោ! ចោរសៀមឈ្លានពាន(ត្រូវតែរំលោភ
អន្តរាយ។

យុវជនស្នេហាជាតិស្រឡាត់ជិតស្និទ្ធ

ទស្សនៈវិស័យបច្ចេកទេសកម្ពុជា
«យុវជនស្នេហាជាតិ ត្រូវមានជំនាញ
និងសមត្ថភាពពិតប្រាកដ ដើម្បីបម្រើប្រទេសជាតិ
មានប្រសិទ្ធភាព» ចូរបកស្រាយពន្យល់។

(ត្រៀមប្រឡងសញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាឧត្តម ឆ្នាំ២០២៥)

* * *

គម្រោងកែលម្អ

ក. សេចក្តីផ្តើម

- លំនាំបញ្ហា៖ យុវជនគឺជាសសរ(ឆ្មេងនៃប្រទេសជាតិ និងជាធនធានដ៏សំខាន់មិនអាចខ្វះបាន។ ប្រទេសជាតិមួយរីកចម្រើនអាស្រ័យលើយុវជនមានសមត្ថភាព ។
- ចំណុចបញ្ហា៖ ដូចអ្វីដែលបានលើកមកនេះ ទើបមានទស្សនៈមួយបានលើកឡើងថា «យុវជនស្នេហាជាតិ(ត្រូវមានជំនាញ និងសមត្ថភាពពិតប្រាកដដើម្បីបម្រើប្រទេសជាតិមានប្រសិទ្ធភាព)»។
- ចំណោទបញ្ហា៖ តើទស្សនៈនេះមានអត្ថន័យខ្លីមហារដ្ឋមេត?

ខ. តួសេចក្តី

- ឃ្លាបញ្ជាក់សេចក្តី៖ ដើម្បីជាជំនួយដល់ការបកស្រាយទស្សនៈប្រធានខាងលើ ត្រូវរកប្រើប្រាស់យល់ពីអត្ថន័យពាក្យគន្លឹះមួយចំនួនជាមុនសិន។
- ពន្យល់ពាក្យគន្លឹះ៖
 - **យុវជន**: ជនកម្លោះ ជនក្រមុំ យុវវ័យ ល្អិតចន្លោះមនុស្សវ័យក្មេងនិងវ័យចាស់ ដែលមានកម្លាំងពលកម្ម មានសមត្ថភាព ។
 - **ជំនាញ**: ទេពកោសល្យ ភាពច្នៃប្រឌិតប្រសប់លើផ្នែកណាមួយ ។

- **សមត្ថភាព**: ការសម្រេចបានខ្លួនឯងដោយផ្អែកលើចំណេះដឹង និងការកិតខ្លួនផ្ទៃក្នុងពិចារណា (ប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ ។
- **ស្នេហាជាតិ**: សេចក្តីស្រឡាញ់ស្មោះស្ម័គ្រ ស្មោះត្រង់ ការការពារជាតិមាតុភូមិ ការលះបង់ដើម្បីប្រយោជន៍ជាតិជាធំ ។

➤ ពន្យល់ន័យប្រធាន

- ដូច្នេះ ប្រធានខាងលើនេះ ចង់មានន័យថា ជនកម្លោះក្រមុំ យុវវ័យដែលមានសេចក្តីស្រឡាញ់ស្មោះត្រង់ ចេះការពារ និងលះបង់កិតប្រយោជន៍ជាតិជាធំ (ត្រូវតែជាជនធានដែលប្រកបដោយចំណេះដឹង ទេពកោសល្យ ភាពប៉ិនប្រសប់លើផ្នែកណាមួយច្បាស់លាស់ពិតប្រាកដ ហើយពួកគេទាំងនោះក៏ជាជនធានដែលសំខាន់សម្រាប់ទ្រទ្រង់ប្រទេសឱ្យមានការរីកចម្រើនយ៉ាងល្អប្រសើរ។

➤ បកស្រាយប្រធាន

- គំនិតសំខាន់ទី១៖ «**យុវជនត្រូវមានចំណេះដឹងប្រកបដោយគុណភាព**»
 - ការលើកកម្ពស់វិស័យអប់រំតាមរយៈការរៀបចំកម្មវិធីសិក្សាមានស្តង់ដារ ការបង្កើតសាលារៀន ការបណ្តុះបណ្តាល(គ្រូបង្រៀន ជំនាញក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈ។
 - សិស្សានុសិស្សត្រូវប្រឹងប្រែងសិក្សារៀនសូត្រ ចូលរៀនឱ្យបានទៀងទាត់ ចូលរួមបង្កើតក្រុមស្វ័យសិក្សាបន្ថែម

ស្វែងយល់ពីបច្ចេកវិទ្យា (ជំនាញផ្នែកឌីជីថល) និងប្រើប្រាស់ដើម្បីពង្រឹងលើការសិក្សាឱ្យមានគុណភាព ។

- សិស្ស(ស្ត្រីចូលរួមសកម្មភាពផ្សេងៗក្នុងសង្គមការប្រឡងប្រកួតប្រជែង។

▪ ...

- កំនិតសំខាន់ទី២៖ «យុវជន មានជំនាញវិជ្ជាជីវៈ និងសមត្ថភាពពិតប្រាកដច្បាស់លាស់»

- ការជ្រើសរើសមុខរបរ ជំនាញ(ត្រឹម(ស្ត្រី និងជំនាញសេដ្ឋកិច្ចជាតិឱ្យរីកចម្រើន
- បង្កើនឱកាសការងារក្នុងស្រុកបានច្រើន ការបន្ថយការចំណាកស្រុករបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្រៅប្រទេស

▪

- កំនិតសំខាន់ទី៣៖ «ការបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ លើកកម្ពស់តម្លៃអត្ថប្រយោជន៍អោយបានខ្ពស់»

- ការបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ ក្នុងស្ថាប័នប្រើប្រាស់ចំណេះជំនាញ សមត្ថភាពដើម្បីការពារជាតិមាតុភូមិ។
- រួមចំណែកផ្សព្វផ្សាយយុទ្ធសាស្ត្រនៅកាន់សហគមន៍អន្តរជាតិ និងលើកកម្ពស់តម្លៃជាតិខ្មែរ។
- ស្រឡាញ់អភិរក្ស អភិវឌ្ឍកេរដំណែលវប្បធម៌ដូនតា ។

▪ ...

*** ចំពោះអំណះអំណាង យើងអាចផ្សារភ្ជាប់ឧទាហរណ៍ជាក់ស្តែងក្នុង សង្គមសព្វថ្ងៃ ភស្តុតាងប្រវត្តិសាស្ត្រ និងស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរមួយចំនួន តាមផ្នែកនីមួយៗក្នុងគំនិតសំខាន់ៗខាងលើ។

គ. សេចក្តីបញ្ចប់

- វាយតម្លៃប្រធាន៖ ឆ្លងតាមការបកស្រាយ និងការផ្តល់ឧទាហរណ៍យ៉ាង ក្លោះក្លាយនេះ យើងឃើញថាប្រធានពិតជាមានតម្លៃអប់រំប្រាកដប្រជានោះ មែន បណ្តុះបណ្តាលឱ្យយើងក្រប់គ្នាស្រឡាញ់ការសិក្សា មានសេចក្តី ស្នេហាចំពោះជាតិមាតុភូមិ ។
- មតិផ្ទាល់ខ្លួន៖ ក្នុងនាមយើងជាយុវជនជំនាន់ក្រោយ (ត្រូវយកចិត្ត ទុកដាក់ សិក្សាស្រាវជ្រាវ ធ្វើខ្លួនជាបុគ្គលមានតម្លៃ ប្រសើរជាងគេ ដើម្បី ជួយឱ្យសង្គមជាតិមានការរីកចម្រើនអភិវឌ្ឍជាដរាប។

ទស្សនៈមួយបានលើកឡើងថា៖
«យុវជនស្មោះត្រង់ ត្រូវមានជំនាញ
និងសមត្ថភាពពិតប្រាកដ ដើម្បីបម្រើប្រទេសជាតិ
មានប្រសិទ្ធភាព» ចូរបកស្រាយពន្យល់។

(ត្រៀមប្រឡងសញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ ឆ្នាំ២០២៥)

* * *

សេចក្តីអន្តរាប្បាយ

យុវជន គឺជាសសរទ្រូងនៃប្រទេសជាតិ និងជាធនធានដ៏សំខាន់មិនអាចខ្វះបាន។ ប្រទេសជាតិមួយរីកចម្រើនបាន អាស្រ័យលើយុវជនមានសមត្ថភាព។ ដូចអ្វីដែលបានពោលនេះ ទើបមានទស្សនៈមួយបានលើកឡើងថា «យុវជនស្មោះត្រង់ (ត្រូវមានជំនាញ និងសមត្ថភាពពិតប្រាកដដើម្បីបម្រើប្រទេសជាតិមានប្រសិទ្ធភាព)»។

តើទស្សនៈនេះមានអត្ថន័យខ្លីមហាដូចម្តេច?

ដើម្បីជាពន្លឺដល់ការបកស្រាយទស្សនៈប្រធានខាងលើ យើងត្រូវកសាងលើស្មើយល់ពីខ្លឹមសារអត្ថន័យនៃពាក្យកន្លឹះមួយចំនួនជាមុនសិន។ «យុវជន» មានន័យថា ជនកម្លោះ ជនក្រមុំ យុវវ័យ ស្ថិតចន្លោះមនុស្សវ័យក្មេង និងវ័យចាស់ ដែលមានកម្លាំងពល មានសមត្ថភាព ។ រីពាក្យ «ជំនាញ» គឺថាដំណឹងទៅលើទេពកោសល្យ ភាពច្នៃប្រឌិតប្រសប់លើផ្នែកណាមួយ។ ចំណែកឯ «សមត្ថភាព» មានន័យថា ការសម្រេចបានខ្លួនឯងដោយផ្អែកលើចំណេះដឹង និងការវិវត្តផ្នែកពិចារណា ប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ ។ ហើយចំណែកពាក្យ «ស្មោះត្រង់» គឺមានអត្ថន័យថា សេចក្តីស្រឡាញ់ស្មោះស្ម័គ្រ ស្មោះត្រង់ ការការពារជាតិ មាតុភូមិ ការលះបង់ដើម្បីប្រយោជន៍ជាតិជាដើម។ ដូច្នេះ អត្ថន័យនៃទស្សនៈប្រធាន

ចង់បានន័យថា ជនកម្លោះក្រមុំ យុវីយដេលមានសេចក្តីស្រឡាញ់ស្មោះត្រង់ ចេះ
ការពារ និងលះបង់គិតប្រយោជន៍ជាតិជាដំ (ត្រូវតែជាធនធានដែលប្រកបដោយ
ចំណេះដឹង ទេពកោសល្យ ភាពប៉ិនប្រសប់លើផ្នែកណាមួយច្បាស់លាស់ពិត
ប្រាកដ ហើយពួកគេទាំងនោះគឺជាធនធានដែលសំខាន់សម្រាប់ទ្រទ្រង់ប្រទេស
ឱ្យមានការរីកចម្រើនយ៉ាងល្អប្រសើរ។

ជាការពិតណាស់ ដើម្បីឱ្យប្រទេសជាតិរីកចម្រើន ធនធានសំខាន់ទីមួយ
នោះគឺយុវជន។ យុវជនដែលប្រកបដោយគុណភាព (ត្រូវមានចំណេះដឹងទូលំ
ទូលាយ ទទួលបានសិក្សាស្រាវជ្រាវស្រាវជ្រាវ រាជរដ្ឋាភិបាលត្រូវរៀបចំវិស័យអប់រំ
ប្រកបដោយគុណភាព ឱ្យត្រូវតាមតម្រូវការនៃស្ថានភាពសង្គមក្នុងសកលលោក។
ការលើកកម្ពស់តាមរយៈ ការអភិវឌ្ឍចំណេះដឹងសិក្សាមានល្អដង្ការ ការបង្កើតសាលា
ស្រី ការបណ្តុះបណ្តាល(គ្រូបង្រៀន ជំនាញក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈ។ ដែលទាំងអស់
នេះ គឺជាកត្តាលើកស្ទួយសំខាន់។ មួយវិញទៀត សិស្សានុសិស្សត្រូវប្រឹងប្រែងសិក្សា
ស្រាវជ្រាវ ចូលរៀនឱ្យបានឡើងទាត់ ចូលរួមបង្កើតក្រុមស្វ័យសិក្សាបន្ថែម ស្វែង
យល់ពីបច្ចេកវិទ្យា (ជំនាញផ្នែកឌីជីថល) និងប្រើប្រាស់ដើម្បីជ្រើសរើសការសិក្សា
ឱ្យកាន់មានគុណភាព។ យុវជនត្រូវបណ្តុះស្មារតីស្រឡាញ់ការសិក្សា យកចិត្ត
ទុកដាក់រៀនសូត្រ ឱ្យតម្លៃលើការសិក្សាជាចម្បង បណ្តុះទម្លាប់អានសៀវភៅឱ្យ
បានច្រើន ពីព្រោះការសិក្សា មិនមែនគ្រាន់តែទៅសាលារៀន រៀនពីលោកគ្រូអ្នក
គ្រូក្នុងសាលារៀននោះទេ ពោលគឺសិស្សានុសិស្សត្រូវសិក្សាបន្ថែមតាមរយៈការ
អាន ការទស្សនា ការស្តាប់ ការគិតពិចារណាថ្លឹងថ្លែង តាមរយៈប្រភពឯកសារ
ផ្សេងៗដែលអាចជួយឱ្យការសិក្សា និងចំណេះដឹងកាន់តែរីកចម្រើន ច្បាស់លាស់
ទូលំទូលាយ។ ដើម្បីឱ្យការសិក្សាកាន់តែល្អ ធានាបាននូវគុណភាព និងភាព

ក្លាហានចំពោះសិស្សានុសិស្ស(ត្រូវចូលរួមប្រកួតប្រជែងនានា នៅក្នុងសាលា) ឬ តាមស្ថាប័ន(គ្រឹះស្ថានសិក្សាជាតិ និងអន្តរជាតិ)ផ្សេងៗ ដែលបទពិសោធន៍ទាំងនេះ នឹងធ្វើឱ្យសិស្សានុសិស្សទទួលបានចំណេះវិជ្ជា សិក្សាពីអ្វីថ្មីៗសម្រាប់ពង្រឹងសមត្ថភាពឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើង។ ក្នុងន័យនេះ ការពង្រឹងចំណេះវិជ្ជា និងសីលធម៌វិន័យ គឺជាកត្តាចម្បងដែលយុវជនក្របូប(ត្រូវតែធ្វើ ខិតខំប្រឹងប្រែង ដើម្បីដោះស្រាយនានាខ្លួនឯង ក្រុមគ្រួសារ និងសង្គមជាតិទាំងមូលសម្រាប់ថ្ងៃអនាគត។ ដូចពាក្យស្លោកខ្មែរបានលើកឡើងថា៖ «យុវជនជាទំពាំងបង្កប់នូវស្នំ» ធម្មតាបើទំពាំងល្អ អាចនឹងធ្វើឱ្យដើមឫស្សីលូតលាស់បានល្អ មាំមាំ ផ្តល់ផលប្រយោជន៍ច្រើនសម្រាប់យកទៅប្រើប្រាស់ជាប្រយោជន៍ផ្សេងៗបាន។ បើយើងប្រៀបធៀបជាមួយនឹងមនុស្ស ទំពាំងនេះប្រៀបបាននឹងក្មេងៗ យុវជន ជំនាន់ក្រោយ ដែលជាធនធានដ៏សំខាន់របស់ជាតិ ជាសសរ(ឆ្លងជីវិត)មាំមួនសម្រាប់ទ្រទ្រង់ប្រទេសជាតិឱ្យរីកចម្រើនអភិវឌ្ឍន៍ឡើងទៅថ្ងៃខាងមុខ។ យុវជន(ត្រូវប្រកបដោយគុណភាពពេញលក្ខណ៍(ត្រូវតែមានចំណេះវិជ្ជា ជំនាញវិជ្ជាជីវៈច្បាស់លាស់ប្រកបក្រមសីលធម៌ត្រឹមត្រូវ។ បើយើងងាកទៅចាប់អារម្មណ៍ស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ឡើងកុលាបបរម៉ែលិន ដែលជាស្នាដៃនិពន្ធដ៏ល្អមួយរបស់អ្នកនិពន្ធ ញ៉ក ថៃម។ តាមរយៈតួអង្គចៅចិត្រ ថ្វីបើចៅចិត្រជាក្មេងកំព្រា ខ្សែជីវិតសាត់អណ្តែតប្រៀបបាននឹងចកដែលអណ្តែតគ្មានទិសដៅ គ្មានទិសចំបង់ក៏ដោយ។ ការខិតខំប្រឹងប្រែង ការតស៊ូ ជាពិសេសការប្រើប្រាស់ចំណេះវិជ្ជា ដែលខ្លួនបានសិក្សាកន្លងមក កែប្រែដោះស្រាយនានាឱ្យកាន់តែល្អប្រសើរ។ តួអង្គចៅចិត្រនេះផងដែរ បើយើងសិក្សាកាន់តែលឿន(យើងអាចវាយតម្លៃបានថា គេជាបុគ្គលស្មោះត្រង់ ច្បាស់លាស់នឹងការងារ (ឱ្យតម្លៃ និងមានទំនួលខុសត្រូវចំពោះការងារ) មានការស្វែងយល់ទូលំទូលាយ ដែលទាំងនេះ

សុទ្ធតែជាគុណសម្បត្តិដ៏ប្រសើរ ជាកំរិតសម្រាប់យុវជនទាំងឡាយសិក្សាស្រាវជ្រាវ តាមបានយ៉ាងល្អផ្ទៃផ្ទះ។ ចំណែកក្នុងស្នាដៃរឿង ផ្កាស្រពោន ដែលជាស្នាដៃមនោសញ្ចេតនា ក្រៀមក្រំ នៃអ្នកនិពន្ធ នួ ហាច ដែលគ្រប់គ្នាចង់ចាំគ្មានចន្លោះ ស្នាដៃដែលមានតម្លៃអប់រំជ្រាលជ្រៅ ។ ក្រៅអំពីការរិះគន់ទៅលើការគ្រប់គ្រង ការកាបសង្កត់អំពីក្រុមគ្រួសារចំពោះការទុកដាក់កូនចៅ (ការប្រើប្រាស់អំណាចផ្តាច់ការ ការឱ្យតម្លៃលើទ្រព្យសម្បត្តិជាធំ) យើងក៏ឃើញថា អ្នកនិពន្ធលោកបានលើកតម្លៃនៃការសិក្សាអប់រំ ជាពិសេសតាមរយៈតួអង្គប៉ុនធឿន។ ពិសេសទោះទ្វីបីក្រុមគ្រួសារប៉ុនធឿនធ្លាក់ខ្លួនក្រលំបាកយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ឪពុកប៉ុនធឿន ក៏បើកប៉ុនធឿន លោកនៅតែលើកទឹកចិត្ត ជំរុញឱ្យកូនខិតខំប្រឹងប្រែងសិក្សាស្រាវជ្រាវ ព្រោះលោកដឹងថាមានតែចំណេះដឹងទេ ដែលអាចជួយឱ្យកូនរស់នៅបានល្អប្រកបដោយកិត្តិយស។ ខ្មែរយើងមានពាក្យស្លោកមួយ «វិជ្ជាជាទ្រព្យជាប់នឹងប្រាណ ចោរលួចមិនបាន ប្រើច្រើនចម្រើនឡើង»។ នេះគឺជាការយល់ឃើញជាសាកលមិន បុគ្គលដែលមានទស្សនៈជឿនលឿនបែបនេះ ណែនាំ បណ្តុះបណ្តាលយុវជនឱ្យក្លាយជាបុគ្គលដែលបានគុណតម្លៃដ៏គ្រប់គ្រាន់ ជាកម្លាំងពិសេសសម្រាប់អភិវឌ្ឍន៍ជាតិមាតុភូមិ ។

មួយវិញទៀត ក្រៅពីយុវជន(ត្រូវមានចំណេះដឹង វិសាលភាព ជំនាញវិជ្ជាជីវៈ ច្បាស់លាស់នោះ យុវជនក៏ត្រូវមានសេចក្តីស្នេហាជាតិមាតុភូមិផងដែរ។ ក្នុងន័យនេះក៏ចង់សំដៅលើសេចក្តីស្មោះត្រង់ ស្រឡាញ់ទឹកដី ប្រទេសជាតិយើង។ កោរពស្រឡាញ់ ការពារអ្វីដែលជាមាតុភូមិរបស់ខ្លួនឱ្យ ជាពិសេសខិតខំពង្រីកសក្តានុពល កេរ្តិ៍ឈ្មោះប្រទេសជាតិឱ្យកាន់តែល្បីល្បាញសុះសាយក្នុងសាកលលោក។ ចំណុចនេះ វាគឺជាកត្តាចាំបាច់ណាស់ ដែលយុវជនត្រូវដើរតួនាទីយ៉ាង

សំខាន់ ដែលសកម្មភាពទាំងនេះ គឺជាកំរូរបស់មនុស្សចាស់(ក្រប្បី) ដែល(ត្រូវ)តែ
បណ្តុះស្មារតីជាតិនិយមទៅកាន់កូនៗជំនាន់ក្រោយ។ ក្នុងស្នាដៃអក្សរលិខ្លឹម រឿង
មាលាដ្ឋងចិត្ត របស់អ្នកនិពន្ធ នួ ហាច ដដែល ក៏បានលើកបញ្ជាក់អំពីសេចក្តី
ស្នេហាជាតិនៃជនជាតិខ្មែរយើង។ លោកបានលើកយកសេចក្តីស្នេហាពីរចំរូបមក
បង្ហាញ ទីមួយសេចក្តីស្នេហារវាងយុវវ័យ និងទីពីរសេចក្តីស្នេហាជាតិមាតុភូមិ។
ឆ្លុយ៉ាង តាមរយៈតួអង្គ ទីយ៉ាវ៉ា គេជាយុវជន(ស្រឡាញ់សន្តិភាព អំពើល្អ សុច្ឆន្ទៈ
ត្រឹមត្រូវ កោរពច្បាប់ ស្អប់អំពើពុករលួយ ជាយុវជនមានចំណេះដឹង មានគុណធម៌
ជាពិសេសជាជនដែលឱ្យតម្លៃ មានសេចក្តីស្នេហាជាតិមាតុភូមិជាធំ។ យើងដឹង
ហើយថា ពេលដែលប្រទេសសៀមឈ្លានពានមកលើកម្ពុជា សង្គមមានវិបត្តិ
សង្គ្រាមលោក បញ្ហាសុក្រស្មាញ់ជាច្រើនកើតមានចំពោះមុខ តែអ្វីដែលអ្នកនិពន្ធ
ឆ្លុះបញ្ចាំងនោះ គឺសេចក្តីស្នេហាជាតិជាធំនេះឯង។ (ត្រង់នេះមានន័យថា ការឱ្យតម្លៃ
លើជាតិមាតុភូមិ គឺជាកតញ្ញកិច្ចនៃប្រជាជន(ក្រប្បី) យុវជនគឺជាអ្នកបន្តថែរក្សា
ការពារទឹកដី តម្លៃនៃកេរ្តិ៍ឈ្មោះដូនតា អ្វីៗដែលជាគ្រឿងសម្គាល់នៃជាតិសាសន៍
របស់ខ្លួននោះឯង។ អ្នកនិពន្ធ នួ ហាច តាមរយៈតួអង្គ ទីយ៉ាវ៉ា លោកបានឱ្យលើក
តម្លើងរឿងជាតិជាធំជាងរឿងស្នេហារវាងបុរស និងស្រ្តី ។ ដែលទាំងនេះ គឺមាន
តម្លៃដ៏ធំធេងណាស់ «ជីវិតយើង(ក្រប្បី)អាចស្លាប់ តែជីវិតរបស់ជាតិ គឺមិនអាច
ស្លាប់បាននោះឡើយ»។ យុវជន គឺជាជួយផ្សព្វផ្សាយ ចែករំលែកអ្វីៗដែលល្អៗ
សម្រាប់ប្រទេសជាតិទៅកាន់ពិភពលោក ។ ប្រជាជនខ្មែរ គឺជាជាតិសាសន៍មួយ
ដែលមានលីលធម៌ ការ(ស្រឡាញ់ ចូលចិត្តរាប់អាន មិនចង់បង្កទំនាស់ ឬ ជម្លោះ
នឹងជាតិសាសន៍ផ្សេងៗឡើយ ពោលគឺ ខ្មែរជាសាសន៍(ស្រឡាញ់សន្តិភាព ឱ្យតម្លៃ
លើមិត្តភាព ភាពភាព និងការរស់នៅក្នុងសេចក្តីសុខក្សេមក្សាន្ត ។ យើងទាំងអស់

គ្នាបានដឹងរួចហើយ តាមរយៈប្រវត្តិសាស្ត្រ (ព្រឹត្តិការណ៍សង្គមក្តី ដែលយើងជួប
ប្រទះផ្ទាល់នឹងភ្នែក ឃើញថាចិត្តកំនត់នៃជនជាតិយើងតែងតែសណ្តែកប្រណី
លើកលែង អធ្យាស្រ័យ យកគុណធម៌ជាធំ ឱ្យតម្លៃលើទំនាក់ទំនងស្មោះត្រង់ មិន
មានចេតនាកេងប្រវ័ញ្ចបោកប្រាស់អ្នកណាម្នាក់ឡើយ និងយាយីមុនជាតិខ្មែរ ក៏
ស្រឡាញ់សេចក្តីសុខក្សេមក្សាន្ត (ស្រឡាញ់សន្តិភាពនិយម ហើយស្អប់សង្គ្រាម
ល្អានពាន ស្អប់អំពើអាក្រក់ យង់ឃ្នង ដែលមានផលប៉ះពាល់ដល់សង្គម និងពិភព
លោកទាំងមូលផងដែរ។

សរុបមក យុវជនក៏ជាសសរ (ឆ្លងជំនឿខាងក្នុងការអភិវឌ្ឍសង្គមជាតិឱ្យមាន
ការរីកចម្រើន ។ យុវជន (ត្រូវមានចំណេះដឹង ជំនាញវិជ្ជាជីវៈ មានលម្អភាពពេញ
លេញ ក្លាយជាពលរដ្ឋសកលសម្រាប់ខ្លួនឯង (ក្រុមគ្រួសារ និងសង្គមជាតិទាំងមូ
ល។ យុវជន (ត្រូវមានគុណធម៌ (ស្រឡាញ់សេចក្តីស្មោះត្រង់ គោរពច្បាប់ ស្អប់អំពើ
ពុករលួយ (ស្រឡាញ់សន្តិភាព និងមានស្មារតីជាតិនិយម ក្នុងការការពារថែរក្សា ក៏
ដូចជាការអភិវឌ្ឍប្រទេសឱ្យកាន់តែរីកចម្រើនទៅមុខជាលំដាប់ ។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយ និងការអធិប្បាយខាងលើនេះ យើងអាចវាយតម្លៃ
បានថា ទស្សនៈប្រធានខាងលើនេះ ពិតជាមានខ្លឹមសារជ្រាលជ្រៅឧត្តមផ្នែក និង
រួមចំណែកលើកស្ទួយ បណ្តុះស្មារតីឱ្យយុវជនខិតខំពង្រឹងលម្អភាព (ស្រឡាញ់
ចំណេះវិជ្ជា ធ្វើខ្លួនជាយុវជនក្ស័យ។ ដូច្នេះក្នុងនាមយើងយុវជនជំនាន់ក្រោយ
យើង (ត្រូវតែខិតខំសិក្សាស្រាវជ្រាវ ធ្វើជាសិស្សល្អ កូនល្អ និងពលរដ្ឋល្អសម្រាប់
អនាគតនៅខាងមុខ ជាពិសេសឱ្យតម្លៃលើសេចក្តីល្អ ស្មោះត្រង់ គុណធម៌សម្រាប់
ជីវិតរស់នៅទៅ។

ឧស្សនៈធម្មបទលើកឡើងថា៖
«សន្តិភាពមានតម្លៃខ្ពស់បំផុតសម្រាប់មនុស្សជាតិ»
ចូរបកស្រាយពន្យល់ដោយផ្សារភ្ជាប់ស្ថានភាព
ប្រវត្តិសាស្ត្រ និងសង្គមជាក់ស្តែង។

(ត្រៀមប្រឡងសញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ ឆ្នាំ២០២៥)

* * *

សេចក្តីអន្តរាធិប្បាយ

សេចក្តីសុខក្សេមក្សាន្ត គឺជាបំណងប្រាថ្នានៃយើងគ្រប់គ្នា ។ មនុស្សជាតិ
 ស្តាប់សង្គ្រាម មិន(ត្រូវការទេចំពោះសង្គ្រាម ហើយអ្វីដែលយើងចង់បាននោះ គឺការ
 រីកចម្រើន សេចក្តីសុខដុមរមនា ការអភិវឌ្ឍជឿនលឿនទៅមុខ។ ដូចអ្វីដែលបាន
 លើកឡើងនេះ ទើបមានទស្សនៈមួយបានលើកឡើងថា «សន្តិភាពមានតម្លៃខ្ពស់
 សម្រាប់មនុស្សជាតិ»។

តើទស្សនៈនេះមានអត្ថន័យខ្លីមហាដូចម្តេច?

ដើម្បីបកស្រាយទស្សនៈប្រធានខាងលើឱ្យបានក្លោះក្លាយលម្អិត ជាដំបូង
 យើង(ត្រូវ)កប្បីសិក្សាស្វែងយល់អំពីអត្ថន័យពាក្យគន្លឹះសំខាន់ៗមួយចំនួនសិន។
 ពាក្យ «សន្តិភាព» មានន័យថាសេចក្តីសុខក្សេមក្សាន្ត គ្មានសង្គ្រាម រស់នៅដោយ
 គ្មានទុក្ខ(ឈឺ) ។ រីឯ «តម្លៃខ្ពស់» មានន័យសំដៅលើភាពចាំបាច់ អ្វីដែលមិនអាច
 ខ្វះបាន ដែលខ្ពង់ខ្ពស់មិនអាចកាត់ថ្លៃបាន ។ ចំណែកឯ «មនុស្សជាតិ» គឺសំដៅ
 លើវត្ថុមានរបស់ប្រជាជនក្នុងពិភពលោកយើងទាំងមូល មនុស្សក្នុងសាមញ្ញលោក
 ទាំងអស់។ ដូច្នេះខ្លឹមសារនៃប្រធានខាងលើនេះ ចង់មានន័យថា ការរស់នៅដោយ
 សេចក្តីសុខក្សេមក្សាន្ត គ្មានសង្គ្រាម គ្មានការឈ្លោះទាស់ទែងគ្នា គឺពិតជាមាន

សារសំខាន់ ចាំបាច់ និងមិនអាចកាត់ផ្ដាច់បាន ដែលប្រជាជនទូទាំងសាកលលោក
ប្រាថ្នាចង់បាន។

ពិតប្រាកដណាស់ ការរស់នៅដែលប្រកបសេចក្ដីសុខក្សេមក្សាន្ត គឺជា
បំណងប្រាថ្នានៃមនុស្សគ្រប់គ្នា ។ ប្រទេសមានសន្តិភាព មនុស្សមានស្នាមញញឹម
រស់នៅដោយភាពសុខសាន្ត សេដ្ឋកិច្ចជាតិរីកចម្រើន និងជាឱកាសបណ្ដុះនូវ
ធនធានមនុស្សប្រកបដោយគុណភាពសម្រាប់ជីកនាំ និងជាសសរឡើងយ៉ាង
សំខាន់របស់ប្រទេសជាតិទាំងមូល។ តម្លៃនៃសេចក្ដីសុខសាន្តនេះ អាចកើតមាន
បានលុះណាតែមនុស្សទាំងអស់រួបរួមគ្នា (ស្រឡាញ់ពេញចិត្ត តែចំពោះការ
រួបរួមសាមគ្គី មិនបែងចែកពណ៌សម្បុរ ជាតិសាសន៍ ភេទ ឬ ក្រុមបុគ្គលនៃ
មនុស្ស។ ការឱ្យតម្លៃលើសិទ្ធិ យល់ដឹងអំពីការប្រើប្រាស់សិទ្ធិ និងការគោរពច្បាប់
សង្គម គឺកាន់តែធ្វើឱ្យសង្គម ឬ ប្រទេសមានសណ្តាប់ធ្នាប់រៀបរៀង។ ក្នុងការ
ដែលប្រទេសមានឯករាជ្យ គឺជាដំណើរការឈានទៅរកសុខសន្តិភាព និងការ
អភិវឌ្ឍន៍រុងរឿង ខៀនសេដ្ឋកិច្ចប្រជាជនល្អប្រសើរ ស្ថានភាពសង្គម ពោរពេញ
ដោយភាពឆ្លាស់ នៅកន្លែងណាទីណា ក៏មានតែសំឡេងលើចក្រភក្តយ រីករាយ
ជាមួយសន្តិភាព គ្មានភាពភ័យខ្លាច ឬ ការកាប់សង្កត់អ្វីសោះឡើយ។ នៅគ្រប់
ស្ថាប័នរដ្ឋ ឬ ឯកជន គ្រប់វិស័យ រួមគ្នាជំរុញលទ្ធភាព និងសមត្ថភាពរបស់ខ្លួន
ដើម្បី ជួយពន្លឿន ក៏ដូចជាការរួមសហការឱ្យប្រទេស ឬ សង្គមកាន់តែរីកចម្រើន
មុខជាលំដាប់ប្រកបដោយសេចក្ដីថ្លៃថ្នូរ មានឈ្មោះបោះសំឡេងលើឆាកអន្តរជាតិ
ទាំងនៅក្នុងតំបន់ និងនៅលើសាកលលោកផងដែរ។

ប្រទេសកម្ពុជា គឺជាប្រទេសមួយដែលធ្លាប់ឆ្លងកាត់រឿងរ៉ាវអាក្រក់ជាច្រើន
ជាពិសេស ក៏បញ្ហាសង្គ្រាមនេះតែម្ដង។ កម្ពុជាស្គាល់ច្បាស់ណាស់ពីផលអាក្រក់

ឬ កុណីបន្តិនៃសង្គ្រាម ដែលបង្កនូវគ្រោះមហន្តរាយគ្រប់បែបយ៉ាង ជាវិនាសកម្ម ដ៏ខ្មៅងងឹត ដែលប្រជាជនគ្រប់គ្នាស្លាប់ និងខ្លាចរអា ហើយគ្រប់គ្នាក៏ពុំដែលស្រមៃ នឹងចង់ឃើញទិដ្ឋភាពនៃសង្គ្រាមនេះដែរ។ យើងពុំចាំបាច់រិះគន់ទៅដល់សម័យ ប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏ឃ្លុះឃ្លាយនោះទេ (តើមតេប៉ុន្មានទសវត្សកន្លងទៅនេះ ក៏យើងឃើញ ច្បាស់ណាស់ទៅហើយ។ នៅសម័យប៊ីឆាប៊ី(ប្រាំបីខែម្ភៃម៉ឺន (របបប៉ុលពត ឬ ខ្មែរ ក្រហម) ជារបបប្រល័យពូជសាសន៍ដ៏យង់ឃ្នង បានកាត់សម្លាប់ប្រជាជនខ្មែរ ស្លូតត្រង់ជាច្រើនលាននាក់ មិនថាបញ្ញវន្ត ប្រជាកសិករ មន្ត្រីរាជការ (ព្រះសង្ឃ) ... នោះទេ ដែលត្រូវបានអង្គការប្រល័យ (ព្រាត់ប្រាស់បងប្អូនកូនចៅ (ប្រពន្ធ កូនចៅ ប្តី ម្តាយ ឪពុក ជាដើម។ វាជាវិនាសកម្មដ៏ខ្មៅងងឹតមួយ ដែលមិនគួរកើតមានចំពោះ ជាតិសាសន៍ខ្មែរទាល់តែសោះ។ សាសន៍ខ្មែរជាតិល្អណាស់ (ប្រជាជនជាមនុស្ស ស្មោះត្រង់ ក្លាហាន សប្បុរស មិនគួរណាឡើយ(ត្រូវបំផ្លាញដោយពួក ដែលទទួល មនោរម្យ(ក្រក់បស់បរទេស មានចេតនាចង់ឱ្យខ្មែរឈ្លោះគ្នា។ ក្នុងស្ថានភាព ដែលប្រទេសមានសង្គ្រាម ពលរដ្ឋទាំងអស់ មិនថាប្រុសស្រី ចាស់ក្មេងទេ គឺត្រូវ បានអង្គការបង្ខំឱ្យធ្វើការងារធ្ងន់ ធ្វើដើម្បីអង្គការខ្មែរក្រហម មនុស្សម្នាគ្រប់គ្នាស់ សែនឆន់ គ្មានសូម្បីតែអាហារទទួលទានឱ្យបានឆ្អែត មនុស្សរស់នៅគ្មានលិខិត សេរីភាព គ្មានក្តីមេត្តាពីអង្គការ រស់នៅដោយភាពភ័យខ្លាច ឮតែសូរសំឡេងក្រាប កាំភ្លើង ចំពែកនាំសេរី ជីវិតមនុស្សគ្មានតម្លៃអ្វីសោះឡើយ មនុស្សលែងមានកុណ ធម៌ ហើយបាត់បង់នូវក្តីសង្ឃឹមគ្រប់បែបយ៉ាង។ នេះជាមេរៀនមួយដ៏អាក្រក់កម្ចី មកប្រៀបធៀបបានឡើយសម្រាប់កម្ពុជាយើងនាពេលនោះ។ បន្ថែមពីនេះ បើងាក ទៅចាប់អារម្មណ៍ទៅមើលប្រទេសផ្សេងៗនៅលើពិភពលោក ជាក់ស្តែងគឺប្រទេស រ៉ូស៊ី និងប្រទេសអ៊ុយក្រែន ដែលមកដល់ពេលនេះ មិនទាន់បានសន្តិភាពនោះ

ឡើយ។ ឯម្ល៉ោះ ការបោះបាញ់ ការប្រើប្រាស់សកាវុធដ៏ដើម្បីប្រល័យគ្នាទៅវិញទៅមក រំលោភបំពានអាយុជីវិត(ប្រជាជនស្លូតត្រង់ច្រើនណាស់ គ្រួសារបាត់បង់ ព្រាត់ប្រាស់សាច់ញាតិ ទោះថ្វីបើឈ្នះសង្គ្រាម តើបានអ្វីមកវិញ? ជីវិតមនុស្សមិនអាចរស់វិញបានឡើយ។ នេះហើយ គឺជាក្តីសោកសៅមិនអាចបំភ្លេចបានឡើយ។

មួយវិញទៀត ក្នុងស្ថានភាពថ្មីៗនេះ រវាងប្រទេសកម្ពុជា និងប្រទេសសៀម យើងឃើញថា កាលពីថ្ងៃទីម្ភៃបួនខែកក្កដាឆ្នាំពីរពាន់ម្ភៃប្រាំ (ប្រទេសសៀមបាន ឈ្លានពានមកលើទឹកដីខ្មែរ (ក្នុងដែនដីកម្ពុជា) រហូតដល់មានការផ្ទុះអាវុធ (ដែល ទាហានសៀមបាញ់មកលើទាហានខ្មែរមុន) ឯម្ល៉ោះនោះបន្តកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរ ឈាន ដល់ការប្រើប្រាស់សកាវុធដ៏ដើម្បីប្រយុទ្ធគ្នាក្នុងទីលានសមរភូមិ។ អាយុជីវិត យោធា ប្រជាពលរដ្ឋទាំងសងខាងបានពលី ដោយសេចក្តីឈឺចាប់ រកអ្វីបរិយាយ គ្មាន បន្ទុកទុកនូវតែក្តីទុក្ខសោក អារម្មណ៍ភ័យខ្លាច។ ការឈ្លានពានរបស់សៀម លើកនេះ គឺជាការបំពានច្បាប់អន្តរជាតិយ៉ាងកក្តើន សៀមចង់លេបត្របាក់ទឹក ដីខ្មែរយើង សៀមអាងប្រទេសរីកចម្រើនជាងកម្ពុជា ចង់បំពានដោយអមនុស្សធម៌ លើដែនអធិបតេយ្យភាពរបស់ខ្មែរ។ យើងទាំងអស់គ្នា ជាជនជាតិខ្មែរ មិនអាច អនុគ្រោះបានឡើយ ចំពោះទង្វើដ៏ព្រៃផ្សៃយង់យួង ដែលរដ្ឋអំណាចចោរសៀម ឈ្លានពានបានធ្វើមកលើកម្ពុជាដ៏ស្លូតត្រង់មួយនេះ។ យើងក្រប់គ្នាដង្ហោយហៅ រកសន្តិភាព ស្មើសុំឱ្យអន្តរជាតិ ជាពិសេសប្រទេសមហាអំណាចលើពិភពលោក មាន សហរដ្ឋអាមេរិក (ប្រជាមានិតចិន ស្ថាប័នអាស៊ាន ជាដើម ឱ្យជួយរកយុត្តិធម៌ ផ្តល់សេចក្តីសុខក្សេមក្សាន្តពេញលេញឱ្យកម្ពុជាវិញ។ ក្នុងការប្រយុទ្ធគ្នា កំឡុង ពេលធ្វើសឹកសង្គ្រាម យើងឃើញថា ជីវិតទាហាន យោធា កងប្រដាប់អាវុធ (ប្រជា ជនស្លូតត្រង់ជាច្រើន មិនថាខាងសៀម និងខាងកម្ពុជាទេ (ត្រូវបានពលីស្លាប់

ចោលក្រុម(គ្រួសារ បន្ទូលឱកាសនូវក្តីឈឺចាប់ សោកស្តាយជាពនពេក។ នេះគឺជា លទ្ធផលសង្គ្រាម ដែលផ្តល់ផលអាក្រក់យ៉ាងខ្លាំងចំពោះយើងគ្រប់គ្នា។ (ត្រូវចាំថា បើកាលណាមានដង្ហើម ឬ សង្គ្រាមជាមួយគ្នាហើយ ប្រាកដណាស់ ភាពស្និទ្ធ ស្នាល ការស្រឡាញ់ ការចូលចិត្ត ការគាំទ្រ គឺលែងស្ងប់ស្ងាត់ហើយសម្រាប់ជាតិ សាសន៍ខ្មែរ និងសាសន៍សៀម (ចោរឈ្លានពាន) ទៀតហើយ។ គ្មានអ្វីចំណេញ ទាល់តែសោះ គឺមានតែការខាតបង់ទៅវិញនោះទេ។ អ្នកដឹកនាំដែលមានចិត្តក្លែង បាត់ដូរ បែបថ្នាំដូចសៀមនេះ មិនគួរមាននៅដែនដីនោះឡើយ ទៅទីណាបង្ក ដង្ហើមនៅទីនោះ ពីមុនមក តាមរយៈប្រវត្តិសាស្ត្រ ឃើញថាជនជាតិស្យាម ដែល ជាដូនតារបស់សៀម បានមកលុំដីខ្មែររស់នៅទេ តែចុងបញ្ចប់ដោយការលោភ លន់ ស្យាមបានធ្វើសឹកសង្គ្រាមម្តងហើយម្តងទៀតឈ្លានពានទឹកដីរហូតមកដល់ បច្ចុប្បន្ននេះ។ ចេតនាអាក្រក់នេះ សៀមមិនព្រមបញ្ឈប់ទេ ទោះបីបច្ចុប្បន្ន ពិភព លោកមានច្បាប់គ្រប់គ្រងក៏ដោយ ក៏ជាតិសាសន៍ចោរឈ្លានពានសៀម នៅតែចង់ បានកេរ្តិ៍ណែលដូនតាខ្មែរ ទឹកដីខ្មែរ ដោយគ្មានអៀនខ្មាស់អ្វីបន្តិច។ ចំពោះពាក្យ ថា «សង្គ្រាម» មិនថាជាមួយប្រទេសជិតខាង ឬ ផ្ទៃក្នុងប្រទេសក៏ដោយ គឺវាពុំ មានសារប្រយោជន៍នោះឡើយ តែផ្ទុយទៅវិញ វាមានតែការបាត់បង់ (ព្រាត់ប្រាស់ បែកបាក់ បាត់បង់ឱកាសអភិវឌ្ឍន៍រីកចម្រើន មនុស្សម្នាក់ៗកើតជំងឺបាក់ទឹកចិត្ត សោក សៅ អារម្មណ៍មិនល្អ ជាពិសេសខូចខាតទ្រព្យសម្បត្តិ ពលរដ្ឋជីវិតដ៏មានតម្លៃ របស់ប្រជាជន។

សុរុប្បមមក សន្តិភាពពិតជាត្រាប់ពេជ្រដ៏មានតម្លៃ មានសន្តិភាពមានការ រីកចម្រើន មានការអភិវឌ្ឍន៍រុងរឿងជាលំដាប់។ សន្តិភាព គឺជាសេចក្តីប្រាថ្នានៃ មនុស្សគ្រប់ជាតិសាសន៍។ សង្គ្រាមផ្តល់ផលអាក្រក់ច្រើនណាស់សម្រាប់មនុស្ស

ជាតិយើងទាំងមូល ដែលជាញឹកញយឱ្យប្រឈម និងគួរឱ្យខ្លាច។ សង្គ្រាមបន្តបន្ទាប់
ទុកនៅការព្រាត់ប្រាស់ ការបាត់បង់ និងភាពភ័យខ្លាច ។

ឆ្លងតាមការបកស្រាយ និងការផ្តល់ជាឧទាហរណ៍បញ្ជាក់ខាងលើនេះ
យើងអាចសន្និដ្ឋាន និងវាយតម្លៃបានថា ទស្សនៈប្រធានពិតជាតម្លៃប្រាកដប្រជានៃ
ហើយបណ្តុះបណ្តាល ឱ្យមនុស្សសាទរជាមួយនឹងសន្តិភាព ការអភិវឌ្ឍលុតលាស់
ដោយបដិសេធនូវក្រោះវិនាសកម្មដ៏អាក្រក់នៃសង្គ្រាមប្រល័យជីវិត។ ក្នុងនាម
យើងជាយុវជនជំនាន់ក្រោយ (ត្រូវឆ្លើយថាទេ បដិសេធ ចំពោះពាក្យថា «សង្គ្រាម»
រួមគ្នាកសាងការពារសន្តិភាពឱ្យបានរឹងមាំ ជាពិសេសមានលេចក្តីស្នេហាជាតិ
សាមគ្គីជាមួយមនុស្សគ្រប់រូបប្រទេសជាតិយើង ឱ្យកាន់តែរីកចម្រើនទៅមុខជា
លំដាប់។

អរគុណសន្តិភាព
យើងរួមគ្នាកសាង ការពារសន្តិភាព
មានសន្តិភាព យើងមានគ្រប់យ៉ាង
នឹកដល់សន្តិភាព នឹកដល់បិតាសន្តិភាព ស្តេចនឹកសន្តិភាព
ដយោ! (ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
កម្ពុជាឬប្រមុខ កម្ពុជាសាមគ្គីខ្មែរខ្មាំង
ចោរឈ្មួញពានសៀម(ត្រូវតែវិនាសសាបសូន្យ!

ទស្សនៈមួយបានលើកឡើងថា៖
«ការវិនិយោគលើចំណេះដឹង គឺអភិវឌ្ឍសតិបញ្ញា
មនុស្សជាតិ ប្រកបដោយចីរភាព»
ចូរបកស្រាយពន្យល់ឱ្យបានក្លោះក្លាយ។

(ត្រៀមប្រឡងសញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ ឆ្នាំ២០២៥)

* * *

សេចក្តីអភ័យប្បាយ

ក្នុងពិភពលោកយើងនេះ ការរីកចម្រើននៃបច្ចេកវិទ្យាបានធ្វើឱ្យមានការ
 ប្រកួតប្រជែងគ្នាយ៉ាងខ្លាំងក្លា ទាំងផ្នែកទស្សនៈ ទ្រឹស្តី សេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ចជា
 ដើម។ កត្តាទាំងនេះជាមូលហេតុនាំឱ្យមនុស្សមានការសិក្សាស្រាវជ្រាវ អនុវត្តនូវ
 ទ្រឹស្តី ប្រកបដោយការប្រណាំងប្រជែងដើម្បីស្វែងរកឧត្តមភាព និងសុភមង្គល។
 ការសិក្សាស្រាវជ្រាវគ្រប់រូបមនុស្ស គឺត្រូវប្រព្រឹត្តិជាប់ជានិច្ច ដើម្បីដើរទាន់សម័យ
 កាលវិវត្តនៃបច្ចេកវិទ្យាវិទ្យាសាស្ត្រ ។ អាស្រ័យហេតុនេះហើយ បានជាមាន
 ទស្សនៈមួយលើកឡើងថា «ការវិនិយោគលើចំណេះដឹង គឺការអភិវឌ្ឍសតិបញ្ញា
 មនុស្សជាតិប្រកបដោយចីរភាព»។

តើទស្សនៈនេះចង់សំដៅយកអត្ថន័យយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ?

ជាបឋមដើម្បីពន្យល់ទស្សនៈខាងលើឱ្យបានក្លោះក្លាយ និងកាន់តែស៊ី
 ជម្រៅទៀតនោះ យើងត្រូវកសាងសិក្សាស្រាវជ្រាវយល់អត្ថន័យខ្លឹមសារនៃកន្សោមពាក្យ
 កន្លឹះមួយចំនួនជាមុនសិន។ «ការវិនិយោគ» គឺការដាក់ទុន ចំណាយធនធាន
 ដើម្បីបានផលចំណេញមកវិញ ។ រីឯ «សតិបញ្ញា» សំដៅលើស្មារតី សតិ
 អារម្មណ៍ ការពិត ចរិតលក្ខណៈ តវិយាបថ និងចិត្តកំនិតដែលអាចបត់បែនបាន
 តាមតម្រូវការសង្គម ។ ចំណែកឯ «ចីរភាព» បានសេចក្តីថាភាពយូរអង្វែង ស្ថិត

ស្មើ តទៅមុខ ។ ដូចនេះ ទស្សនៈរបស់ប្រធានចង់មានន័យថា ការដាក់ទុន
ចំណាយទុន ចំណាយធនធានលើចំណេះដឹងនឹងទទួលបានផលចំណេញមកវិញ
គឺធ្វើឱ្យមានការរីកចម្រើនលូតលាស់ផ្នែកស្មារតី សតិស្មារតី ការគិត ចរិតលក្ខណៈ
ឥរិយាបថ និងចិត្តកំនិតរបស់មនុស្សជាតិស្របតាមតម្រូវការសង្គមប្រកបដោយ
ភាពយូរអង្វែង ស្ថិតស្ថេរពីជំនាន់មួយទៅជំនាន់មួយទៀតឥតឈប់ឈរ ។

(ប្រាកដណាស់ ការវិនិយោគលើចំណេះដឹងដើម្បីអភិវឌ្ឍសតិបញ្ញាមនុស្ស
ជាតិ ប្រកបដោយភាពយូរអង្វែងនោះ អ្នកវិនិយោគគប្បីមានធនធានសម្រាប់យក
ទៅដាក់ទុនជាមុនលើនោះ គឺថវិកាដែលយើងយកសម្រាប់ការបណ្តុះបណ្តាលនូវ
ការសិក្សារបស់ខ្លួនដោយតម្រូវឱ្យយើង(ត្រូវចាយលុយគ្រប់សារពើ ជាពិសេស
សម្ភារៈប្រើប្រាស់ផ្សេងៗ សម្រាប់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវ តាំងពីថ្នាក់ដំបូងរហូតដល់
ថ្នាក់បញ្ចប់ការសិក្សា ដើម្បីទទួលបានចំណេះដឹងពេញលេញ សម្រាប់យកទៅ
បម្រើ(តម្រូវការសង្គមឱ្យមានការរីកចម្រើន។ ជាក់ស្តែងនៅក្នុង(គ្រួសារមួយដែល
មានកូនដល់វ័យចូលរៀន ឪពុកម្តាយ អាណាព្យាបាល ពួកគាត់(ត្រូវចំណាយលុយ
ដើម្បីផ្គត់ផ្គង់នូវតម្រូវការកូនរបស់គាត់ដូចជាទិញសម្ភារៈសិក្សា និងលុយចាយ
វាយជាប្រចាំថ្ងៃលើចំណីអាហារ និងកម្មវិធីផ្សេងៗដែលមាននៅសាលារៀន និង
កម្មវិធីជាមួយមិត្តភក្តិ។ មួយទៀត គឺយើង(ត្រូវការពេលវេលាដើម្បីបម្រើឱ្យការ
សិក្សាស្រាវជ្រាវ(គឺដូចជាការធ្វើការផ្សេងៗ មិនមែនធ្វើការតែម្តងមួយថ្ងៃចប់ទេ
ពោលគឺយើង(ត្រូវការពេលវេលាសម្រាប់បំពេញបន្ថែម នូវគោលបំណងរបស់ខ្លួន
ដើម្បីសម្រេចលទ្ធផលជាផ្លែផ្កា សម្រាប់ជីវិតទៅអនាគត ដោយមិនមានការសោក
ស្តាយពេលក្រោយ ពីព្រោះយើងបានចំណាយពេលគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងការធ្វើនូវ
ការងារមួយប្រកបដោយការកំណត់ពេលវេលាជាក់លាក់ និងច្បាស់លាស់សម្រាប់

អភិវឌ្ឍន៍សមត្ថភាពចំណេះដឹងបាន ទូលំទូលាយក្របក្រាន់ និងពេញលេញ សម្រាប់យកចំណេះដឹងទាំងនោះ ទៅប្រើប្រាស់សម្រាប់បម្រើឱ្យផលប្រយោជន៍ សង្គមឱ្យមានការរីកចម្រើន។ ជាទីកក់កក វិស្វកម្មវិស្វកម្មទាំងអស់ក្នុងដៃលុះ ឈ្មោះចូលរៀន គឺពួកគាត់មិនមែនរៀនតែមួយឆ្នាំទេ គឺពួកគាត់ត្រូវចំណាយពេល ដប់ពីរឆ្នាំ ដើម្បីបញ្ចប់ការនៅសាលាចំណេះដឹងទូទៅ និងត្រូវការពេលវេលាបន្ថែម ទៀតដើម្បីបន្តការសិក្សានៅថ្នាក់មហាវិទ្យាល័យ សម្រាប់ទទួលបានចំណេះដឹង សម្រាប់ធ្វើការនៅក្នុងសង្គម និងក្លាយជាពលរដ្ឋប្រកបដោយសមត្ថភាពពេញ លេញ ជាពិសេសមនុស្សត្រូវការពេលវេលាដើម្បីរៀនពេញមួយជីវិត ។ មួយវិញ ទៀត យើងត្រូវការភាពអត់ធ្មត់ និងការតាំងចិត្ត។ វាពិតជាចាំបាច់សម្រាប់ វិស្វកម្មវិស្វកម្មសម្រាប់អត់ធ្មត់របស់ពួកគេ ដែលត្រូវយកមកអនុវត្តនៅជីវិតការ រៀនសូត្ររបស់ពួកគេដើម្បីក្រេបយកចំណេះដឹងពីក្របមជ្ឈដ្ឋានទាំងអស់ ដើម្បី ក្លាយខ្លួនជាពលរដ្ឋល្អ ដែលមានលំនឹងល្អនៅក្នុងសង្គមតាមរយៈការចេះអត់ ទ្រាំនូវបញ្ហាផ្សេងៗដែលកើតមាននៅក្នុងស្ថានភាពរៀនសូត្រដោយពួកគាត់ចេះ បែងចែក ប្រកបដោយភាពត្រឹមត្រូវសម្រាប់ដុះខាត់ខ្លួនឯងឱ្យក្លាយជាមនុស្ស សកម្មដែលសង្គមចង់បាន ។ ជាការឆ្ងល់ស្រាប់ នៅក្នុងការសិក្សារៀនសូត្ររបស់ វិស្វកម្មវិស្វកម្មនូវភាពអត់ធ្មត់ដើម្បីទទួលបានចំណេះដឹង បើមិនដូច្នោះទេ ពួក គេប្រាកដជាហង្សមិនខានតាមរយៈការបោះបង់ការសិក្សារៀនសូត្រដោយសារ ភាពខ្ជិលច្រអូស ភាពមិនព្យាយាមរៀន និងការសេពកប់មិត្តភក្តិខុស ជាហេតុធ្វើ ឱ្យកាត់ក្លាយជាក្មេងដែលមិនមានសមត្ថភាពពេញលេញ និងក្លាយជាមនុស្ស ដែលធ្វើការងារដោយប្រើកម្លាំងជាងប្រើកម្លាំងបញ្ញា ។ ជាហេតុធ្វើឱ្យសង្គម បាត់បង់នូវធនធានម្នាក់ សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិឱ្យរីកចម្រើន ។ ជាងនេះ

ទៅទៀត យើង(ត្រូវការភាពចូលរួម សហការ និងការផ្លាស់ប្តូរយោបល់គ្នា ។ វាជាកត្តាចាំបាច់ណាស់សម្រាប់សង្គមមនុស្សម្នាក់ៗ(ត្រូវមានការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នា យ៉ាងជិតស្និទ្ធដោយភាពរលូនទាំងផ្នែកចិត្តកំនិត និងស្មារតីដើម្បីមកកំនិតក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាផ្សេងៗប្រកបដោយភាពត្រឹមត្រូវ និងយុត្តិធម៌(ស្របតាមស្ថានភាពប្រទេសដែល(ត្រូវការមនុស្សដែលចេះ(ស្ម័គ្រចិត្តរាប់អានគ្នា និងថែរក្សាលែកគ្នាទៅវិញទៅមក ។ បើយើងក្រឡេកមកមើលបុគ្គលម្នាក់ៗមិនអាចរស់នៅតែម្នាក់ឯងបានទេ គឺ(ត្រូវការទំនាក់ទំនងគ្នាជាការចាំបាច់បំផុត ដើម្បីផ្លាស់ប្តូរនូវបទពិសោធន៍គ្នាទៅវិញទៅមកដើម្បីកាត់បន្ថយនូវការឈ្លោះប្រកែកគ្នាដែលកើតចេញពីការមិន(ត្រូវគ្នា។ វាពិតណាស់ចាំបាច់ណាស់ក្នុងការប្រាស្រ័យទាក់ទងដែលមនុស្សទាំងអស់គ្នា(ត្រូវយល់(ស្របទៅតាមកំនិតរវាងគ្នា និងគ្នា ដោយមិនប្រកាន់នូវចិត្តកំនិតអត្តនោម័តម្នាក់ៗនោះទេ គឺចាំបាច់(ត្រូវការកំនិតឯកភាពគ្នាប្រកបដោយភាពសាមគ្គីគ្នា និងភាពពេញចិត្តពីភាពទាំងសងខាងដើម្បីចូលរួមអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិទាំងអស់គ្នា ។ មួយវិញទៀត យើង(ត្រូវការ(ស្រាវជ្រាវ (ត្រង់នេះវាពិតជាសំខាន់សម្រាប់មនុស្សក្របូបទៅលើការសិក្សាស្រាវជ្រាវផ្សេងៗសម្រាប់បំពេញនូវចំណេះដឹងបន្ថែមសម្រាប់បំពេញនូវកង្វះខាតដែលយើង(ត្រូវ(ស្រាវជ្រាវ(គ្រប់ពេលវេលា សម្រាប់ឱកាសអំណះអំណាងក្នុងការការពារនូវសមត្ថភាពដែលមានសម្រាប់ការបន្តនូវចំណេះដឹង ក្នុងការអនុវត្តនូវសកម្មភាពផ្សេងៗសម្រាប់បម្រើឱ្យសកម្មភាពសង្គមឱ្យមានការរួចរាល់លើ(គ្រប់វិស័យទាំងអស់ ។ ក្នុងនោះដែលនិស្សិតបរិញ្ញាបត្រជាន់ខ្ពស់ដែល(ត្រូវបញ្ចប់ការសិក្សា(ត្រូវចាំបាច់សរសេរនិក្ខេបបទមួយដើម្បីការពារនៅចុងឆ្នាំ ដើម្បីធ្វើឱ្យការសិក្សារបស់ខ្លួន(ប្រកបដោយភាពច្បាស់លាស់ដែលពោលពេញដោយចំណេះដឹង តាមរយៈការ(ស្រាវជ្រាវនូវឯក

សារផ្សេងៗយកមកកំរិតដើម្បីធ្វើប្រធានបទនោះ ទទួលបាននូវភាពពេញលេញ ដែលបម្រើដល់ផលប្រយោជន៍ដល់មនុស្សជំនាន់ក្រោយ និងទុកជាស្នាដៃសម្រាប់ ឱ្យអ្នកសិក្សាជំនាន់ក្រោយយកទុកជាស្នាដៃដ៏កម្រ ហើយបន្តស្រាវជ្រាវបន្តទៀត ប្រកបដោយលក្ខណៈវិទ្យាសាស្ត្រ ។ ម្យ៉ាងទៀត យើងត្រូវការសម្ភារៈផ្សេងៗបម្រើ តម្រូវការសម្រាប់ជួយធ្វើជាជំនួយក្នុងការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ក៏ដូចជាការធ្វើការផ្សេងៗដែលធ្វើឱ្យមានភាពងាយស្រួល និងសម្រេចនូវលទ្ធផលបានទាន់ពេលវេលា ដោយមិនមានបញ្ហានៅពេលក្រោយ ។ វាពិតជាចាំបាច់ណាស់ក្នុងការដែលយើង ត្រូវចេះប្រើប្រាស់ឱ្យទាន់បច្ចេកវិទ្យា ...

ទស្សនៈមួយបារលើកឡើងថា៖
«ឈ្នះមនុស្សទន់ខ្សោយដោយការសង្គ្រោះ
ឈ្នះមនុស្សខ្ពង់ខ្ពស់ដោយការគោរព»។
ចូរបកស្រាយដោយលើឧទាហរណ៍មកបញ្ជាក់។

(ត្រៀមប្រឡងសញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ ឆ្នាំ២០២៥)

* * *

សេចក្តីអភ័យប្បាយ

ស្ថិតក្នុងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ មនុស្សតែងតែមានការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នា មានការពឹងពាក់គ្នាចេះជួយគ្នាទៅវិញទៅមក រវាងអ្នកមាន និងអ្នកក្រ រវាងអ្នកមានបុណ្យសក្តិ និងអ្នកតូចទាប។ ពេលខ្លះ អ្នកមានអំណាច អ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិ មានកេរ្តិ៍ឈ្មោះ មានកិត្តិយសជួយអ្នកក្រីក្រដោយផ្តល់ជាសម្ភារៈ ផ្តល់ជាប្រាក់កាស ឬ ក៏ផ្តល់ជាការងារឱ្យធ្វើជាដើម។ ទន្ទឹមនឹងនេះ អ្នកតូចទាបក៏មិនភ្លេចគុណអ្នកធំបានតបស្មងនូវទង្វើល្អ សេចក្តីល្អ ការឱនលំទោន ការកោរពស្រឡាញ់ប្រកបដោយភាពស្មោះស្ម័គ្រ។ ដូចអ្វីដែលបានលើកឡើងនេះ ទើបមានទស្សនៈមួយលើកឡើងថា «ឈ្នះមនុស្សទន់ខ្សោយដោយការសង្គ្រោះ ឈ្នះមនុស្សខ្ពង់ខ្ពស់ដោយការគោរព»។

តើទស្សនៈដែលបានលើកឡើងខាងលើមានន័យដូចម្តេច ?

ដើម្បីជាជំនួយ ក្នុងការបកស្រាយប្រធានបទខាងលើឱ្យបានក្លោយយោងគួររកប្រើសិក្សាស្វែងយល់អំពីអត្ថន័យនៃពាក្យគន្លឹះមួយចំនួនជាមុនសិន។ ពាក្យថា «ទន់ខ្សោយ» មានន័យថាគ្មានកម្លាំងតប ត គ្មានសមត្ថភាព មិនមានភាពរឹងមាំ។ រីពាក្យថា «សង្គ្រោះ» សំដៅលើការជួយស្រោចស្រង់ឱ្យរួចផុតពីភ្នំ

លំបាក ភាពតោកយ៉ាក សេខក្ដីឥតឆន្ទាទាំងឡាយ។ ចំណែកឯ «ខ្ពង់ខ្ពស់» ក៏ ចង់ដឹងដោយភាពផ្អើល ឧត្តុង្គឧត្តម ភាពរុងរឿង។ ហើយរីឯ «កោត» វិញមាន ន័យថា ការឱនលំទោន ដំណើរប្រណិប័តន៍តាមសេចក្ដីកោតក្រែង។ ដូចនេះន័យ ប្រធានទាំងមូល គឺមានន័យថា បើចង់ឈ្នះមនុស្សដែលគ្មានសមត្ថភាព គ្មាន កម្លាំងតប ត មនុស្សតូចទាប គឺត្រូវជួយឧបត្ថម្ភ គាំទ្រ ជួយស្រោចសង្កត់ឱ្យចង្អុល ពីឥតឆន្ទា ហើយចំណែកឯចង់ឈ្នះមនុស្សដែលមានបុណ្យសក្ដិ មានកេរ្តិ៍ឈ្មោះ កិត្តិយសវិញនោះ គឺត្រូវចេះឱនលំទោន ការប្រណិប័តន៍តាមសេចក្ដីកោតក្រែង ។

ជាការពិតណាស់មនុស្សរស់នៅក្នុងសង្គម ជាពិសេសអ្នកមាន(ទ្រព្យ សម្បត្តិ មានកេរ្តិ៍ឈ្មោះ ឬ អភិជនទាំងឡាយ ដើម្បីទទួលបានការស្រឡាញ់ រាប់អាន ការចូលចិត្តពីអ្នកនៅជុំវិញខ្លួន គឺត្រូវចេះធ្វើទានដល់អ្នកតូចទាប ឬ មនុស្សក្រោមឱវាទ ពោល គឺមាន សន្តានចិត្តទូលំទូលាយ ដោយផ្ដល់ជាប្រាក់ កាស (ទ្រព្យសម្បត្តិបន្តិចបន្តួច ឬ វត្ថុផ្សេងៗតាមការត្រូវ ឬ ជួយឧបត្ថម្ភនូវអ្វីផ្សេងៗ ទៀត។ ជាក់ស្ដែងនៅក្នុងសង្គមកម្ពុជាបច្ចុប្បន្នអ្នកមាន(ទ្រព្យសម្បត្តិ (ព្រមទាំង មហាជនទូទៅបានឧបត្ថម្ភប្រាក់កាសផ្ទាល់ខ្លួនជូនដល់មន្ទីរពេទ្យកន្ទបុប្ផា ដើម្បី ជួយសង្គ្រោះជីវិតរក្សាទុកម្ដេច ឱ្យរស់នៅពីសេចក្ដីស្លាប់ នេះសបញ្ជាក់ថាជាមនុស្ស មានចិត្តសប្បុរសធម៌ក្នុងខ្លួនចេះជួយគ្នាក្នុងក្រាមនាគាតន្ត។ ក្រៅពីការចេះធ្វើ ទានមនុស្សចេះផ្ដល់ឱកាស ឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមក ហើយមនុស្សដែលមានមុខ ដំណើកក្នុងជួររាជការ ចេះផ្ដល់ឱកាសការងារ ឬ មុខរបរដល់ជនអនាថា ឬជនទី ទីលក្រ ដើម្បីឱ្យគេចៀសផុតពីក្តីឥតឆន្ទា ភាពអត់ឃ្លាន ក្តីលំបាក។ ដូចនៅក្នុង ស្នាដៃរឿង «ព្រះអាទិត្យថ្មីរះលើដែនដីចាស់» តួអង្គ លោកដូមន្ត្រីយក្សោង លោក ជាមនុស្សមានចិត្តសប្បុរសធម៌ មានក្តីមេត្តា ចេះយល់អធ្យាស្រ័យចំពោះអ្នកក្រ

គឺ សម នៅពេលដែលឡានលោក បើកទៅបុក សម កាត់បានដឹកសមទៅមន្ទីរ
ពេទ្យព្រមទាំងបានជួយចេញផ្លែព្យាបាលរបស់ ប្រើពាក្យសម្តីក្នុងឱកាស ក្នុងឱកាស
អាន។ មិនតែប៉ុណ្ណោះលោកបានឱ្យលុយទៅ សម តែសមមិនទទួល ហើយក៏
ពោលថា «បើលោកអាណិត និងចង់ជួយខ្ញុំ សូមលោកកុំឱ្យប្រាក់ខ្ញុំអី ជួយរក
ការងារឱ្យខ្ញុំធ្វើប្រសើរជាង»។ នៅពេលឮដូចនេះលោកដួមន្ត្រីបានឱ្យសមធ្វើជា
អ្នកថែស្តុកនៅក្នុងផ្ទះរបស់គាត់។ ជាងនេះទៅទៀតក្នុងនាមជាមនុស្ស គឺយើងមិន
ត្រូវសីលធម៌មនុស្សដូចគ្នានោះឡើយ ពីព្រោះការធ្វើបែបនេះ នាំឱ្យមនុស្សមានការ
ស្អប់ខ្ពើមគ្នា នាំឱ្យមានអំពើហិង្សា ឈ្លោះប្រកែកគ្នា មនុស្សរស់ដាច់ដោយឡែកពី
គ្នា។ ជាក់ស្តែងក្នុងស្ថានភាពដែល លោកដួមន្ត្រីយកក្មេងមិនបានស្អប់ខ្ពើម ឬ
សីលធម៌ចំពោះ សម ឡើយ ថែមទាំងបានជួយសមឱ្យរួចផុតពីភាពតោកយ៉ាក។

ក្នុងការរស់នៅ ដើម្បីទទួលបានភាពជឿជាក់ ឬ ទំនុកចិត្តពីថៅកែ ពី
ចៅហ្វាយនាយ អ្នកមានឋានៈខ្ពង់ខ្ពស់ ថ្នាក់ដឹកនាំ មនុស្សអ្នកក្រោមឱវាទ (ត្រូវមាន
ភាពស្មោះត្រង់ចំពោះកិច្ចការងារក្នុងក្រុមហ៊ុន ស្ថាប័ន ឬ នៅក្នុងកន្លែងការងារណា
មួយ ទាមទារឱ្យមនុស្សចេះសម្របសម្រួល មានសេចក្តីស្មោះត្រង់ ស្មើភាព មាន
ការយកចិត្តទុកដាក់លើការងារ លើមុខជំនាញរបស់ខ្លួនឱ្យបានល្អ ដើម្បីទាក់ទាញ
សេចក្តីទុកចិត្តពីចៅហ្វាយនាយ ពីអ្នកគ្រប់គ្រង ហើយព្រមទាំងផ្តល់តួនាទី ឬ មុខ
តំណែង។ នេះបង្ហាញឱ្យឃើញថាអ្នកតូចទាបអាចយកឈ្នះចិត្តអ្នកគ្រប់គ្រងតាម
រយៈទង្វើល្អៗខ្លួន។ ជាក់ស្តែងត្រូវដឹងថាចិត្ត ក្នុង «រឿងកុលាបបារប៉ៃលិន» ពេល
ចៅចិត្ត ទៅធ្វើកម្មករនៅក្នុងអណ្តូងដីជាមួយលោកហ្លួងរតនសម្បត្តិ ជាដំបូងចៅ
ចិត្ត គ្រាន់តែជាកម្មករដឹកដីតែប៉ុណ្ណោះ មិនយូរប៉ុន្មានដោយឃើញទង្វើល្អ ចេះ
តស៊ូព្យាយាមក្នុងការងាររបស់ចៅចិត្ត លោកហ្លួងរតនសម្បត្តិ មានសេចក្តីទុកចិត្ត

មិនយូរប៉ុន្មាន រូបកេរ្តិ៍ទទួលបានសេចក្តីទុកចិត្ត ពីលោកប្អូនរតនសម្បត្តិ កាត់ក៏ បានប្រគល់ការងារជាមេការ មើលការខុស(ត្រូវនៅក្នុងអណ្តូងដី។ (ត្រង់នេះមាន ន័យចៅចិត្តបានយកឈ្នះដោយការប្រតិបត្តិដោយអំពើល្អ សេចក្តីស្មោះត្រង់ ជា កុសលកម្ម ដែលធ្វើឱ្យចៅហ្វាយនាយ(ស្រឡាញ់ពេញចិត្ត។ ទន្ទឹមនឹងនេះមនុស្ស (ត្រូវមានកុណធម៌ មានសីលធម៌ក្នុងខ្លួន ចេះប្រើពាក្យសម្តីសមរម្យ ទន់ភ្លន់ មិន ច្រណែនឈ្នានីស អ្នកមាន(ទ្រព្យសម្បត្តិ មិនព្យាបាទ មិនបៀតបៀនកេរ្តិ៍បហៅថា ជាមនុស្សមានការរស់នៅប្រកបដោយសុភារក្សិតនៅក្នុងខ្លួន។

ខ្មែរយើងតែងនិយាយថា «អ្នកមានរក្សាខ្យល់ ដូចសំពត់ព័ទ្ធពីក្រៅ អ្នក (ប្រាជ្ញរក្សាខ្លៅ ដូចសំពៅឆ្លងសំប៉ាន» (ត្រង់ចំណុចនេះ ពិតណាស់ មនុស្ស(ត្រូវតែចេះ រក្សាគ្នា ជួយគ្នាទៅវិញទៅមក អ្នកមាន(ត្រូវពឹងពាក់អ្នក(ក្រ អ្នក(ក្រ ក៏(ត្រូវការពឹងពាក់ អ្នកមាន ផ្តល់ការ(ស្រឡាញ់ ការអាណិតអាសូររវាងគ្នានឹងគ្នាឱ្យបានល្អប្រសើរ ។ ការឱ្យតម្លៃលើទំនាក់ទំនងល្អបែបនេះ ជាការសាមគ្គីមួយដ៏ប្រពៃ ធ្វើឱ្យសង្គមពោរ ពេញដោយការចែករំលែក ការចេះអត់ឱនយល់យោគអធ្យា(ស្រីយរស់នៅដោយ ភាពសុខដុមរមនាដែលទាំងនេះជាដើមចមនៃសុខសន្តិភាព ភាពរុងរឿង សម្បូរ សប្បាយ ។ ក្នុងស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ប្រជាប្រិយខ្មែរ «រឿងមាយើង» ក៏បានបង្ហាញ យ៉ាងច្បាស់អំពីការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នារវាងអ្នកមាននឹងអ្នក(ក្រ ប្រពន្ធទីរី របស់ ចៅមាណា (នាង(ក្របលក្ខណ៍) ជា(ស្ត្រីដែលប្រកបដោយលក្ខណៈ ស្គាល់បងប្អូន ចាស់ទុំ អ្នកភូមិអ្នកជនរបស់ជាមួយ ចេះជួយអ្នក(ក្រខ្យល់ ដោយផ្តល់ឱកាសការងារ ដើម្បីអាចចិញ្ចឹមជីវិតរស់នៅបាន ជាពិសេសផ្តល់សេចក្តីស្មោះត្រង់ មិនផឹសអើង ចំពោះអ្នកតូចទាប។ ជាការតបស្ម័ន យើងឃើញថា អ្នក(សុភវត្ថុភូមិ(ស្រឡាញ់

ពេញចិត្ត(គួសារចៅមាយើងក្រប់ៗគ្នា ទោះមានបញ្ហាអ្វីក៏ដោយ ក៏គេតែងជួយ និង ដឹងកុណានិច្ច។

សរុបមក យើងឃើញថាបើចង់ឱ្យមនុស្សទន់ខ្សោយ មនុស្សតូចទាប(ស្រឡាញ់ រាប់អាន និងគោរពកោតក្រែង អ្នកមានអំណាច មានបុណ្យសព្វិ(ត្រូវចេះធ្វើទាន ឬ ចែករំលែកធនធានដែលខ្លួនមាន មិនឆឺសឆើង ផ្តល់ឱកាស ផ្តល់ការងារធ្វើដល់ ជនទីទីល អ្នកគ្មានទីពឹង ឬ ទុក្ខវេទនាទាំងឡាយនៅក្នុងសង្គម។ ម្យ៉ាងទៀតបើចង់ ឱ្យគេជឿទុកចិត្តយើង យើង(ត្រូវមានភាពស្មោះត្រង់ មិនរៀបរៀងចំពោះគ្នា និងគ្នា មានកុណធម៌ មានលីលធម៌ មានសុចរិតប្រក្រតីក្នុងទំនាក់ទំនងប្រចាំថ្ងៃ។

ឆ្លងតាមរយៈការបកស្រាយខាងលើ យើងឃើញថា ទស្សនៈដែលបាន លើកឡើងពិតជាមានតម្លៃអប់រំសម្រាប់មនុស្សទូទៅ ទាំងអ្នកមាន(ទ្រព្យសម្បត្តិ អ្នកធំ អ្នកមានអំណាច អ្នកតូចទាបឱ្យចេះរួមរស់ជាមួយគ្នា ចេះស្វែងយល់ពីបញ្ហា សង្គម មានភាពស្មោះត្រង់ រវាងគ្នា និងគ្នា។ ចេះចែករំលែក ចេះផ្តល់ឱកាសការងារ ដល់មនុស្សគ្មានទីពឹង។ ដូចនេះក្នុងនាម ជាអ្នកសិក្សា ក៏ដូចជាមហាជនទូទៅ(ត្រូវ មានស្មារតីសាមគ្គីបូរណ៍ សហការគ្នាទៅវិញទៅមក កុំឆឺសឆើងគ្នាឱ្យសោះ ។

អ្នកមានក្បួនខ្ពស់ ដូចសំពត់ព័ន្ធពីក្រៅ
អ្នកប្រាជ្ញក្បួនខ្លៅ ដូចសំពៅតូចសំប៉ាន

ទស្សនៈអប់រំមួយឃ្លាបានចែងថា៖
«រៀនសូត្រនៅពេលលំបាក រៀនសម្រាកនៅពេលហត់»។
ចូរពន្យល់ឱ្យបានក្បោះក្បាយ។

(ត្រៀមប្រឡងសញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ ឆ្នាំ២០២៥)

* * *

គម្រោងកែលម្អ

១. សេចក្តីផ្តើម

- ✓ លំនាំបញ្ហា៖ មនុស្សភាគច្រើនដែលកើតមកក្នុងត្រកូលធូរធារក៏មិនសូវស្គាល់ការលំបាកនោះឡើយ ព្រោះថាឪពុកម្តាយរបស់ពួកគេ ជាអ្នកមាន (ទ្រព្យសម្បត្តិសម្រាប់ផ្គត់ផ្គង់រាល់តម្រូវការផ្សេងៗនៅក្នុងគ្រួសារ។
- ✓ ចំណូលបញ្ហា៖ អាស្រ័យហេតុនេះទើបមានទស្សនៈមួយលើកឡើងថា «រៀនសូត្រនៅពេលលំបាក រៀនសម្រាកនៅពេលហត់» ។
- ✓ ចំណោទបញ្ហា៖ តើទស្សនៈខាងលើបានបង្កប់ខ្លឹមសារយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ?

២. តួសេចក្តី

- ✓ ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្តី៖ ដើម្បីជាជំនួយដល់បកស្រាយ.....
- ✓ ពន្យល់ពាក្យគន្លឹះ៖
 - លំបាក គឺជាសេចក្តីធ្វើបានដោយកម្រ ដំណើរតោកយ៉ាកភាពទីលច្រក។
 - សម្រាក គឺ ជាដំណើរឈប់មួយកន្លែងដើម្បីឱ្យស្រាកស្រាន្ត បំបាត់ការនឿយហត់ ពីកិច្ចការធ្វើអ្វីមួយ។

- ✓ ពន្យល់ន័យប្រធានៈ តាមរយៈ ការពន្យល់ពាក្យខាងលើយើងអាចទាញ
ន័យប្រធានបានថា ការឲ្យនស្គាល់ភាពលំបាក បើកាលណាលំបាក(ត្រូវ
តែមានការតស៊ូ ...។
- ✓ បកស្រាយប្រធានៈ ជាការពិតណាស់សម្រាប់មនុស្សដែលមកជាមួយ
នឹងជីវភាពលំបាកគឺប្រាកដជាជួបបញ្ហារស់នៅជាច្រើន។
 - (ត្រូវឲ្យនស្គាល់ការលំបាកៈ មិនធ្លាប់ក្រអួកក៏មិនអាចដឹងថាជីវិត
រស់នៅក្នុងភាពក្រីក្រលំបាកប៉ុណ្ណាដែរ។
 - មានភាពឯករាជ្យៈ ធ្វើឱ្យយើងក្លាយជាមនុស្សម្នាក់ដែល
មានស្វ័យភាពក្នុងការធ្វើកិច្ចការអ្វីផ្សេងៗ ដែលខ្លួន
ពេញចិត្ត ទោះបីការងារនោះទទួលនូវសម្គាល់ ...។
ឧទាហរណ៍ រឿងកុលាបបៃលិន ត្នូអង្គចៅចិត្ត.....
 - លើកស្ទួយកម្រិតជីវភាព(គួសារៈ ទោះបីយើងជួបនូវ
ការលំបាកច្រើនបែបណាក៏ដោយ ក៏យើងនៅតែខិតខំ
រក ខិតខំធ្វើការងារគ្រប់បែបយ៉ាង។ ឧទាហរណ៍
រឿងជាតិជា(ស្តី ត្នូអង្គ សំនៀង...
 - ឲ្យនសម្រាកពេលហត់ៈ (គ្រប់កិច្ចការទាំងអស់ដែលមនុស្សម្នាក់ៗ
ប្រព្រឹត្តិទៅសព្វថ្ងៃគឺតែងតែមានពេលឈប់សម្រាក។បើយើង
ក្រឡេកមកមើលសង្គមជាក់ស្តែងបច្ចុប្បន្ន.....ចំណែកឯនៅ
ក្នុងរឿង បុរសពីរនាក់កាប់អុល.....

- ✓ សរុបមតិ៖ សរុបសេចក្តីមកវិញនៅពេលដែលមនុស្សយើងជួបប្រទះនូវ សេចក្តីលំបាកយ៉ាងណាក៏ដោយ យើង(ត្រូវតែស្មោះ) ព្យាយាម អត់ធ្មត់ ជាមួយរាល់ឧបសគ្គទាំងឡាយដែលកើតឡើងនៅចំពោះមុខយើង។

៣. បញ្ចប់សេចក្តី

- ✓ វាយតម្លៃប្រធាន៖ ឆ្លងតាមរយៈការបកស្រាយនូវប្រធានខាង យើងឃើញ ថាខ្លឹមសារអប់រំយ៉ាងជ្រាលជ្រៅ ព្រោះបានបណ្តុះស្មារតី ឱ្យមនុស្សមាន ឆន្ទៈ ខិតខំ ប្រឹងប្រែង...។
- ✓ មតិផ្ទាល់ខ្លួន៖ ដូច្នេះក្នុងនាមយើងជាមនុស្ស ដែលរស់នៅក្នុងសង្គមមួយ ដ៏ប្រសើរ ...។

ស្តីពីបាវករៈពេលខ្លី
 តែងមានអត្ថន័យពេញមួយជីវិត
 អ្នកនោកនិយមិននិយាយបោះបង់
 អ្នកបោះបង់មិននិយាយនោកនិយម
 កាន់តែលំបាក កាន់តែខំប្រឹង កាន់តែរឹតបំ

